

BANKALARIMIZ 2009

BANKALARIMIZ 2009

Yayın No: 267

MAYIS 2010

ISSN 1300 - 6452 (Basılı)
ISSN 1308 - 366X (Elektronik)
ISBN 978-975-8564-76-7 (Basılı)
ISBN 978-975-8564-77-4 (Elektronik)

Copyright © Türkiye Bankalar Birliği, 2010

Yayın Adı : Bankalarımız
Yayın Türü : Yerel süreli
Yayın Süresi : Yılda bir
Yayın Sahibi : Türkiye Bankalar Birliği
Sorumlu Müdür : Dr. Ekrem Keskin
Adres : Nispetiye Cad. Akmerkez, B3 Blok Kat 13, Etiler, 34340 İstanbul
Telefon : 212-282 09 73
Faks : 212-282 09 46
E-posta : tbb@tbb.org.tr
Web sitesi adresi : http://www.tbb.org.tr

Baskı-Yapım : Paragraf Basım Sanayi A.Ş.
Adres : Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi, 2.Cad. No 202/A, Bağcılar, 34560 İstanbul
Telefon : 212-629 06 07-10
Faks : 212-629 03 85

Bu çalışmanın tüm yayın hakları Türkiye Bankalar Birliği'ne aittir. Çalışma, kaynak gösterilmek şartıyla yapılacak alıntılar dışında Türkiye Bankalar Birliği'nin yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Türkiye Bankalar Birliği bu yayında yer alan bilgilerin yanlışsız olması için gerekli özeni göstermiş olmakla birlikte, bu konuda herhangi bir sorumluluk üstlenmez.

Kitap içindeki bilgiler, Bankacılık Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının "Bankaların Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ" kapsamında hazırladıkları ve Türkiye Bankalar Birliği'ne tevdi ettikleri denetlenmiş, konsolide olmayan "Ortak Veri Gönderim Seti" tablolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Sertifika No: 17188
2010.34.Y.8564.2

Türkiye Bankalar Birliği

Misyon :

Bankacılık sektörünün hak ve menfaatlerini gözeterek, sektörün büyümesine, sağlıklı çalışmasına, bankacılık mesleğinin gelişmesine, haksız rekabetin önlenmesine ve rekabet gücünün artırılmasına katkıda bulunmaktır.

Vizyon :

Finansal sektörün verim ve etkinliğinin artırılarak uluslararası büyüklüğe ve güce ulaşmasına, İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi olmasına öncülük eden bir kurum olmaktır.

Temel Değerler :

- Serbest piyasa mekanizmasını savunmak
- Düzenlemelere uymak, ilkelere bağlılık
- Dürüstlük ve güvenilirlik
- Şeffaflık
- Hakkaniyetli davranmak
- Akılcı ve gerçekçi olmak
- Tasarruf ve verimlilik
- Yeniliğe ve değişime açıklık
- Bireye ve insan haklarına saygı
- Bilgi ve uzmanlığa değer vermek
- Dayanışma ve paylaşma
- Sosyal sorumluluk ve çevre bilinci

İçindekiler

	<u>Sayfa No.</u>
Sunum.....	v
Temel Ekonomik Göstergeler.....	vi
2009 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sistemi.....	I-1
Genel Değerlendirme.....	I-1
2009 Yılında Türkiye Ekonomisi	I-12
2009 Yılında Türkiye’de Bankacılık Sektörü.....	I-32
Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Faaliyette Bulunan Bankalar.....	II-1
Türkiye’de Bankacılık Sistemi	II-9
Mevduat Bankaları	II-14
Kamusal Sermayeli Bankalar.....	II-18
Özel Sermayeli Bankalar.....	II-22
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar.....	II-26
Yabancı Bankalar.....	II-30
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	II-34

Banka Bilanço Bilgileri.....	II-39
Mevduat Bankaları.....	II-41
Kamusal Sermayeli Bankalar.....	II-43
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.....	II-44
Türkiye Halk Bankası A.Ş.....	II-48
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.....	II-52
Özel Sermayeli Bankalar.....	II-57
Adabank A.Ş.....	II-58
Akbank T.A.Ş.....	II-62
Alternatif Bank A.Ş.....	II-66
Anadolubank A.Ş.....	II-70
Şekerbank T.A.Ş.....	II-74
Tekstil Bankası A.Ş.....	II-78
Turkish Bank A.Ş.....	II-82
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.....	II-86
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.....	II-90
Türkiye İş Bankası A.Ş.....	II-94
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.....	II-98
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar.....	II-103
Birleşik Fon Bankası A.Ş.....	II-104
Yabancı Bankalar.....	II-109
Arap Türk Bankası A.Ş.....	II-110
Bank Mellat.....	II-114
Citibank A.Ş..	II-118
Denizbank A.Ş.....	II-122
Deutsche Bank A.Ş.....	II-126
Eurobank Tekfen A.Ş ..	II-130
Finans Bank A.Ş.....	II-134
Fortis Bank A.Ş.....	II-138
Habib Bank Limited.....	II-142
HSBC Bank A.Ş.....	II-146
ING Bank A.Ş.....	II-150
JPMorgan Chase Bank N.A.....	II-154
Millenium Bank A.Ş.....	II-158
Société Générale (SA).....	II-162
The Royal Bank of Scotland N.V.....	II-166
Turkland Bank A.Ş.....	II-170
WestLB AG.....	II-174

Kalkınma ve Yatırım Bankaları.....	II-179
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.....	II-180
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.....	II-184
Credit Agricole Yatırım Bankası Türk A.Ş.....	II-188
Diler Yatırım Bankası A.Ş.....	II-192
GSD Yatırım Bankası A.Ş.....	II-196
İller Bankası.....	II-200
İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.....	II-204
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.....	II-208
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.....	II-212
Taib Yatırımbank A.Ş.....	II-216
Türk Eximbank.....	II-220
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.....	II-224
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.....	II-228
Ekler.....	II-233
Tablo 1 31.12.2009 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması.....	II-234
Tablo 2 31.12.2009 İtibariyle Banka ve Gruplar Bazında Şube ve Personel Sayıları.....	II-236
Tablo 3 31.12.2009 İtibariyle Aktif ve Pasif Kalemlerin Kalan Vadelerine Göre Gösterimi.....	II-238
Tablo 4 31.12.2009 İtibariyle Varlıkların, Yükümlülüklerin ve Nazım Hesap Kalemlerin Faize Duyarlılığı.....	II-239
Tablo 5 31.12.2009 İtibariyle Kur Riskine İlişkin Bilgiler.....	II-240
Tablo 6 31.12.2009 İtibariyle Tasarruf Mevduatı ve Mevduat Hesap Adetleri.....	II-241
Tablo 7 31.12.2009 İtibariyle Mevduat Hesap Adetleri.....	II-242
Tablo 8 31.12.2009 İtibariyle Mevduatın Vade Yapısı.....	II-244
Tablo 9 31.12.2009 İtibariyle Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı.....	II-246
Tablo 10 31.12.2009 İtibariyle Mevduatın İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı.....	II-248
Tablo 11 31.12.2009 İtibariyle Kredilerin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı.....	II-251
Tablo 12 31.12.2009 İtibariyle Nakdi Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı.....	II-254
Tablo 13 31.12.2009 İtibariyle Sektörlere Göre Nakdi Kredi Dağılımı.....	II-256
Tablo 14 31.12.2009 İtibariyle Gayrinakdi Krediler Hesabı içinde Sektör Bazında Risk Yoğunlaşması.....	II-257
Tablo 15 31.12.2009 İtibariyle Öğretim Gruplarına Göre Bankalarda Çalışanlar.....	II-258
Tablo 16 31.12.2009 İtibariyle Grup ve Sektör Payları.....	II-260
Tablo 17 31.12.2009 İtibariyle Türk Bankalarının Yurtdışındaki Mali İştirakleri ve Bağlı Ortaklıkları.....	II-261
Tablo 18 31.12.2009 İtibariyle Yurtdışındaki Şubeler ve Temsilcilikler.....	II-265
Tablo 19 31.12.2009 İtibariyle Yabancı Bankaların Türkiye'deki Temsilcilikleri.....	II-268
Açıklamalar.....	II-269

Sunum

Bu kitap, Bankacılık Kanunu kapsamında Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının, "Bankaların Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ" formatında hazırladıkları ve Türkiye Bankalar Birliği'ne gönderdikleri, denetlenmiş konsolide olmayan mali tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnot bilgileri kullanılarak hazırlanmıştır; Türkiye ekonomisi ve bankacılık sistemindeki gelişmelere ilişkin değerlendirmeleri ve bankalarla ilgili genel ve bilanço bilgilerini içermektedir.

Banka ve grup bazında hazırlanmış ve söz konusu Tebliğ kapsamındaki daha detaylı bilgilere Birliğimiz internet sitesinden (www.tbb.org.tr) ulaşılması mümkündür.

Kitabın kullanıcılar için yararlı olmasını diliyoruz.

Türkiye Bankalar Birliği

Türkiye Ekonomisi
Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2006	2007	2008	2009	2010*
Büyüme						
GSYİH	%	6,9	4,5	0,7	-4,7	3,5
Tarım		1,3	-7,0	4,6	3,3	...
Sanayi		8,4	5,6	-0,1	-7,2	...
Hizmetler		7,2	5,7	0,5	-4,9	...
Sektörel dağılım (cari fiyatlarla)	%					
Tarım		9,7	9,0	7,0	8,0	...
Sanayi		23,8	24,0	20,0	19,0	...
Hizmetler		66,5	67,0	73,0	73,0	...
GSYİH	Milyar dolar	526	659	742	618	...
GSYİH	Milyar TL	758	856	951	954	...
Nüfus	Milyon	73	70,6	71,1	71,9	...
Kişi başına GSYİH	Dolar	7.212	9.333	10.436	8.590	...
Kaynaklar harcamalar dengesi	GSYİH'nin % si					
Sabit sermaye yatırımları		21	22	20	17	18
Kamu		5	4	4	4	4
Özel		16	18	16	13	14
Yurtiçi tasarruflar		16	16	17	14	15
Kamu		6	3	2	-3	-1
Özel		10	13	15	17	16
Tasarruf dengesi		-8	-6	-5	-2	-3
Kamu		1	-2	-2	-7	-6
Özel		-9	-4	-3	5	3
Toplam tüketim		84	83	83	84	85
Kamu		13	10	9	11	11
Özel		71	73	74	73	75
GSYİH deflatörü	%	9	8	12	5	...
İşsizlik						
Genel	%	11	11	14	14	...
Kent		13	12	15	16	...
Kır		8	8	11	9	...
Enflasyon	%					
(12 aylık değ)						
Üretici		12	6	8	6	...
Tüketici		10	8	10	7	7
Kamu kesimi dengesi	%					
Kamu kesimi dengesi/GSYİH (özelleştirme hariç)		0	2	3	7	5
Kamu kesimi dengesi/GSYİH (özelleştirme dahil)		-1	-1	0	0	0
Kamu kesimi dengesi (faiz dışı)/GSYİH (özelleştirme hariç)		-7	-5	-3	0	-1
Bütçe dengesi/GSYİH		1	2	2	6	5
Bütçe dengesi(faiz dışı)/GSYİH		-8	-6	-4	0	-2
KİT dengesi/GSYİH		0	0	0	0	-1
Mahalli idareler/GSYİH		0	0	1	0	0
Fonlar/GSYİH		-1	-1	0	0	0
Diğer/GSYİH		0	0	1	2	1
Merkezi Yönetim Bütçesi	Milyar TL					
Bütçe gelirleri		173	190	210	215	237
Bütçe harcamaları		178	204	227	267	287
Faiz harcamaları		46	49	51	53	57
Bütçe dengesi (nakit)		-5	-14	-19	-56	-50
Faiz dışı denge		41	35	33	1	7
Finansman		6	13	19	56	...
Dış borç		0	-3	4	6	...
Tahvil		13	12	6	54	...
Kısa vadeli		-8	-3	8	0	...
Bono		-8	-3	8	0	...
MB avansı		0	0	0	0	...
Diğer		2	7	1	-4	...

* Program

	Birim	2006	2007	2008	2009	2010*
Bütçe ile ilgili oranlar	%					
Bütçe gelirleri/GSYİH		22	22	22	23	...
Bütçe harcamaları/GSYİH		24	24	24	28	...
Personel harcamaları/GSYİH		4	5	5	6	...
Faiz ödemeleri/GSYİH		6	6	5	6	...
Yatırımlar/GSYİH		2	2	2	3	...
Personel harcamaları/toplam harcama		21	21	21	21	...
Faiz giderleri/toplam harcamalar		26	24	26	20	...
Yatırımlar/toplam harcamalar		7	6	6	9	...
İç borç stoku	Milyar TL					
Tahvil		242	249	261	316	...
Hazine bonosu		10	6	14	14	...
Kamu kağıtları		252	255	275	330	...
MB avansı		0	0	0	0	...
Kur farkları		0	0	0	0	...
Toplam		252	255	275	330	...
İç borç stoku/GSYİH	%	33	30	29	35	...
İç borç stoku+kamu dış borçları/GSYİH		46	41	38	47	...
Faiz oranları	%					
(Yıllık ortalama, net, bileşik)						
O/n		19	17	16	7	...
Kamu kağıtları		22	17	19	9	...
Kamu kağıtları vadesi (gün)		852	999	806	1100	...
Döviz kurları						
Dolar (Yıl sonu)		1,4056	1,1593	1,5218	1,4873	...
12 aylık değişme	%	5	-18	31	-2,3	...
Euro (Yıl sonu)		1,8515	1,7060	2,1435	2,1427	...
12 aylık değişme	%	17	-8	25	0,4	...
Merkez Bankası Bilançosu	Milyar TL					
Bilanço toplamı		104	106	113	110	...
Bilanço/GSYİH	%	12	11	12	12	...
Net dış varlık		48	51	70	72	...
Net iç varlık		-6	-6	-15	-8	...
Kamuya açılan nakit krediler		19	17	14	9	...
Rezerv para		41	45	56	65	...
MBP		42	55	54	49	...
Döviz pozisyonu	Milyar dolar	21	33	37	36	...
Döviz rezervi	Milyar dolar	61	71	70	71	...
Parasal gelişmeler						
M1**	Milyar TL	72	78	83	107	...
M2***		297	345	434	494	...
M3****		320	370	458	521	...
Repo (R)		4	4	3	4	...
Para piyasası fonları (F)		19	21	21	23	...
Banka dışı kesim. menkul kıymetler (D)		66	68	74	75	...
Kredi stoku		219	286	368	393	...
M3RF		342	395	475	548	...
M3RFD		408	463	549	623	...
M1/GSYİH	%	8	8	9	11	...
M3/GSYİH	%	37	39	48	55	...
Kredi stoku/GSYİH	%	26	30	39	41	...

* Program

** Dolaşımdaki para+vadesiz mevduat (YP dahildir)

*** M1+vadeli mevduat (YP dahildir)

****M2+repo+para piyasası fonları

	Birim	2006	2007	2008	2009	2010*
Finansal varlıklar	Milyar TL					
Parasal varlıklar		297	345	439	498	...
TL		190	234	304	350	...
YP		107	111	135	148	...
Menkul kıymetler		484	589	471	697	...
Hisse senedi		228	334	181	351	...
Bono+tahvil		255	255	276	331	...
Kamu		255	249	275	330	...
Özel		0	6	1	1	...
Fonlar		19	21	14	16	...
Toplam		800	955	896	1.195	...
Dış ticaret	Milyar dolar					
İhracat		85	107	132	102	...
İthalat		137	170	202	141	...
Dış açık		52	63	70	39	...
GSYİH'ya oranı	%					
İhracat		16	16	18	17	...
İthalat		26	26	27	23	...
Dış açık		10	10	9	6	...
Ödemeler dengesi	Milyar dolar					
Dış ticaret dengesi		-41	-47	-53	-25	...
Görünmeyen işlemler dengesi ve transferler		9	9	11	11	...
Cari işlemler dengesi		-32	-38	-42	-14	...
Cari işlemler dengesi/GSYİH	%	-6	-6	-6	-2	...
Sermaye hareketleri	Milyar dolar	46	49	34	6	...
Doğrudan yatırımlar		19	20	16	6	...
Portföy yatırımları		7	1	-5	0	...
Net hata ve noksan		0	2	6	8	...
Rezervlerdeki artış (azalış)		-6	-8	1	0	...
Uluslararası döviz rezervleri	Milyar dolar					
MB döviz rezervi		61	71	70	71	...
Ticari Bankalar rezervi		38	44	...	...	...
Toplam		99	115	...	...	...
Dış borç stoku	Milyar dolar					
Toplam		207	249	278	271	...
Orta ve uzun vadeli		165	206	227	219	...
Kamu		70	71	75	80	...
MB		13	14	12	12	...
Özel		82	121	140	128	...
Reel sektör		53	79	99	92	...
Finansal kurumlar		29	42	41	35	...
Kısa vadeli		43	43	50	52	...
Kamu		2	2	3	4	...
MB		3	2	2	2	...
Özel		38	39	45	46	...
Reel sektör		18	23	24	22	...
Finansal kurumlar		20	16	21	24	...
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası						
Ulusal Pazar						
İşlem gören şirket sayısı		291	292	318	316	...
Genel endeks	Dolar	1.621	2.790	1.020	2.068	...
Günlük ortalama işlem hacmi	Milyon dolar	886	1.166	1.041	1.225	...
Toplam işlem hacmi	Milyar dolar	222	291	252	299	...
Piyasa değeri	Milyar dolar	163	288	119	204	...
F/K oranı		22	12	6	17	...

* Program

2009 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sistemi

I. 2009 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Bankacılık Sistemi

1. Genel değerlendirme

1.1. 2009 yılında ekonomik performans

Dünya ekonomisinde derin, yaygın ve yüksek hasarlı bir kriz yaşandı.

Ekonomik açıdan, 2009 yılı dünya ekonomisi için oldukça sancılı geçmiştir. Dünya genelinde, derin, yaygın ve yüksek hasarlı bu dönem çok sayıda iktisatçı tarafından “küresel kriz” olarak değerlendirilmiştir. Küresel krizin başladığı ve derin izler bıraktığı alan finansal sektör olmakla birlikte, gelişmelerden hemen hemen tüm sektörler olumsuz yönde etkilenmiştir. Uluslararası Para Fonu’na göre dünyada yaratılan gelir ve ticaret hacmi son 40 yılda yaşanan en şiddetli hızda küçülmüştür, çok yüksek boyutlarda servet kayıpları yaşanmış, işsizlik hızla artmış, bütçe açıklarının ve kamu borç stoklarının milli gelire oranı yükselmiş, emtia fiyatları düşmüş, gelişmekte olan ülkelere sermaye girişi azalmış, güven sarsılmış, belirsizlik artmıştır. Çok sayıda ülkede finansal sektör aracılık işlevini göremez, piyasalar çalışamaz hale gelmiştir.

Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar, finansal sektörün yeniden çalıştırılması, dünya ekonomisindeki küçülmenin durdurulması/yavaşlatılması ve güvenin yeniden tesis edilmesi amacıyla uluslararası kuruluşların da katılımı ile işbirliği içinde hareket etmeye başlamışlardır. Koordinasyonun daha iyi sağlanmasını teminen Türkiye’nin de yer aldığı G-20 ülkeleri, 2008 yılının son çeyreğinden itibaren uluslararası alanda uygulanacak önlemlere ilişkin öneriler getirmiştir. Kamu kesimi, para ve maliye politikası yoluyla ekonomilere müdahale etmiştir; merkez bankaları, faiz oranlarını hızla aşağıya çekerken, piyasalara ve finansal kurumlara likidite desteği, hükümetler de finansal kurumlara sermaye desteği sağlamışlardır.

Öte yandan dünya genelinde faiz oranlarında yaşanan düşüş ve likidite imkanlarının genişlemesi sonucu finansal varlık fiyatları özellikle yılın ikinci yarısından itibaren hızla yükselmiştir. Alınan tedbirlerin reel ekonomi üzerindeki etkileri sınırlı kalırken, daha çabuk tepki verebilen finans piyasalarında daha güçlü bir toparlanma görülmüştür.

Türkiye’de ekonomik faaliyet daralmış, enflasyon ve faiz oranları düşmüştür.

Uluslararası gelişmelerden ülkemiz de önemli ölçüde etkilenmiştir. Dünyaya benzer şekilde, gelir düşmüş, özel sektörde talep daralmış, dış ticaret hacmi küçülmüş, bütçe açığı artmış, işsizlik oranı yükselmiş, sermaye girişi azalmıştır. Buna karşılık, enflasyon ve faiz oranları tarihsel olarak düşük düzeylere gerilemiştir.

Sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla 2009 yılında yüzde 4,7 küçülmüştür. Sabit sermaye yatırımları yüzde 19,2, toplam tüketim ise yüzde 1 oranında daralmıştır. Toplam tasarruf açığının gsyih’ya oranının yüzde 2,3 olduğu, kamu kesimi tasarruf açığının gsyih’ya oranının yüzde 5,3 düzeyinde gerçekleştiği, özel kesim tasarruf fazlasının gsyih’ya oranının ise yüzde 3,1 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Merkezi yönetim bütçe açığı, ekonomik faaliyetin daralması ve vergi indirimlerinin etkisiyle büyümüştür. Bütçe açığının büyümesine bağlı olarak, kamu kesimi açığının gsyih’ya oranı yüzde 1,6’dan yüzde 6,4’e yükselmiştir.

Toplam kamu borç stokunun gsyih'ya oranı yüzde 47 düzeyinde gerçekleşmiştir. İç borç stokunun gsyih'ya oranı 6 puan artarak yüzde 35'e, dış borç stokunun gsyih'ya oranı ise 2 puan artarak yüzde 12'ye yükselmiştir.

Enflasyon 1968'den sonraki en düşük düzeyi olan yüzde 6,5'a gerilemiştir. Enflasyonist baskıların hafiflemesi, Merkez Bankasının kısa vadeli faiz oranlarını düşürmesine imkan vermiştir, politika faizleri 2009 yılı içinde toplam 8,5 puan düşürülmüştür. Kısa vadeli faiz oranı da piyasa tarafından belirlendiği dönemler itibariyle, ilk defa tek haneli düzeye çekilmiştir. Likidite imkanlarını arttıran Banka piyasaya açık piyasa işlemleri yoluyla likidite sağlamıştır. Ayrıca, döviz alım ihaleleri yoluyla net 3,3 milyar ABD doları döviz satın alınmıştır.

İşsiz sayısının sınırlı düzeyde de olsa artmasına karşılık, işgücünün ve istihdamın artmasına bağlı olarak, işsizlik oranı gerilemiştir.

Türkiye'nin kredi notu ve görünümü, 2009 yılında çeşitli derecelendirme kuruluşları tarafından 4 kere artırılmıştır. Aralık 2009 itibariyle Türkiye'nin ülke notu, S&P tarafından BB-, Moodys tarafından Ba3 ve FITCH tarafından da BB+ olarak belirlenmiştir.

Toplam mevduatın krediye dönme oranı 2008 Eylül döneminde yüzde 84 iken 2008 yılı sonunda yüzde 81'e, 2009 yılı sonunda yüzde 76'ya gerilemiştir. Kredi stokundaki yıllık büyüme hızı Ekim 2009 itibariyle yüzde 0'a kadar yavaşladıktan sonra yılın son iki ayında artmış ve Aralık 2009 itibariyle yüzde 4'e yükselmiştir. Kredi stokunun gsyih'ya oranı 2 puan artarak yüzde 39 olmuştur. Toplam kredilerin yüzde 73'ü TL cinsinden kullanılmıştır.

Dış ticaret hacminin gsyih'ya oranı 6 puan gerileyerek yüzde 39 düzeyinde gerçekleşmiştir. İç talebin daralmasına bağlı olarak cari işlemler açığı hızla küçülmüş, cari açığın gsyih'ya oranı yüzde 2,3 olmuştur.

Yıllık bazda sermaye girişi cari işlemler açığının altında kalmıştır. Sermaye girişi geçen yıl 34 milyar dolardan, 2009 yılı sonunda 6 milyar dolara gerilemiştir. Özellikle reel sektörün dış borç kullanımı azalmıştır.

Dış borç stoku 271 milyar dolara gerilemiş, ancak dış borç stokunun gsyih'ya oranı 7 puan artarak yüzde 44'e yükselmiştir.

Türkiye'de alınan önlemler:

Uluslararası gelişmelerin Türkiye'ye olan olumsuz etkilerini sınırlandırmak amacıyla Hükümet ve ilgili kurumlar tarafından 2008 yılı son çeyreğinden itibaren alınmaya başlanan tedbirler 2009 yılında da sürdürülmüştür. Hükümet ve ilgili kurumlar tarafından alınan önlemler sayesinde 2009 yılının ilk çeyreğinden itibaren beklentilerde bozulma durmuş, davranışlar yavaş da olsa olumluya dönmüştür.

Hükümet tarafından alınan önlemler:

- Şubat 2009'da kısa çalışma ödeneğinin süresi 3 aydan 6 aya çıkartılmıştır. Haziran 2009'da kısa çalışma ödeneğinin süresi 6 ay daha uzatılmıştır. Teşvik uygulaması 49 ile dönük olarak bir yıl uzatılmıştır. Emekli aylıklarına haciz getirilmemesi esası benimsenmiştir.

- Mart 2009'da açıklanan önlem paketi ile beyaz eşya, otomotiv ve konut sektörlerinde vergi oranları indirilmiş; KOBİ'lere ek ödenek sağlanmış, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) düşürülmüş ve Türk Eximbank'ın sermayesi artırılmıştır. Sanayide kullanılan elektrikte indirimli tarife yaygınlaştırılmıştır.
- Mart 2009'da açıklanan ikinci bir paket ile, mobilya, iş makineleri, bilişim ve büro mobilyalarında KDV düşürülmüştür. Nisan 2009'da bu uygulamanın kapsamı genişletilerek, otomotiv yan sanayii ve telefon gibi sektörler eklenmiştir. Daha sonra vergi indirimleri Ekim 2009 tarihine kadar uzatılmıştır.
- Mart 2009'da, TC Ziraat Bankası A.Ş. tarafından sağlanan tarım kredilerinin vadesi uzatılmıştır.
- Kredi Garanti Fonu A.Ş.'ye (KGF) Hazine desteği sağlayan "Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Haziran 2009'da yasalaşmıştır. Kanuna göre, firmalara kredi garantisi sağlamak üzere 1 milyar liraya kadar nakit kaynak aktarılacak veya özel tertip Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihraç edilecektir. İhraç edilecek özel tertip DİBS için, Hazine Müsteşarlığı bütçesine tertip açmaya ve bu tertibe 1 milyar liraya kadar ödenek aktarmaya, Maliye Bakanı yetkili kılınmıştır.
- KGF'nin sermayesi, yirmi bankanın da katılımıyla 60 milyon TL'den 240 milyon TL'ye çıkarılmıştır.
- Haziran 2009'da "Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Toprak Mahsulleri Ofisi'ne (TMO) en fazla 2,6 milyar TL kaynak aktarımı sağlanması ve Hazine Müsteşarlığının ikrazen özel tertip devlet iç borçlanma senedi ihraç edebilmesi sağlanmıştır.
- Hükümet tarafından Haziran 2009 tarihinde yeni teşvik sistemi açıklanmıştır. 2010 yılı sonuna kadar geçerli olacak söz konusu yeni teşvik sistemiyle; 12 sektörde büyük yatırımların desteklenmesi ve Türkiye'yi 4 bölgeye ayırıp sektörel ve bölgesel teşvikler verilmesi öngörülmektedir. Teşvik araçları kurumlar/gelir vergisi indirimi, SSK primi işveren hissesinin Hazine tarafından karşılanması, faiz desteği, yatırım yeri tahsisi, KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti olarak açıklanmıştır. Büyük yatırımları desteklenecek sektörler arasında kimyasal madde ve ürünlerin imalatı, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, transit boru hattıyla taşımacılık hizmetleri, motorlu kara taşıtları imalatı, demiryolu ve tramvay lokomotifleri veya vagon imalatı, liman ve liman hizmetleri imalatı, elektronik sanayi imalatı, tıbbi aletler, hassas ve optik aletler imalatı, ilaç imalatı, hava ve uzay taşıtları imalatı, makine imalatı yatırımları ve madencilik yatırımları bulunmaktadır.
- Kredi kartı borçlarının yapılandırılmasına ilişkin yasal düzenleme Temmuz 2009'da yürürlüğe girmiştir. Buna göre, 31 Mayıs 2009 tarihi itibarıyla ödeme ihtarı çekilen, icra takibi başlatılan veya banka tarafından takip olunan kredi kartı borçları için 60 gün içinde başvuru yapılması ve sözleşmede belirtilen asgari ödeme tutarının, dönem borcunun yüzde 20'sinden aşağı olmaması öngörülmüştür. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bu oranı yüzde 40'a kadar artırmaya, artırdığı oranı yüzde 20'ye kadar düşürmeye yetkili kılınmıştır.

- Hükümet tarafından açıklanan istihdam paketi ile toplum yararına işler için getirilen desteklerin, işsizlik sigortası fonundan finanse edilmesi ve bu kapsamda 120 bin işsize doğrudan istihdam sağlanması öngörülmüştür. Ayrıca, mesleki eğitimlerle 200 bin işsize eğitim verilmesi ve program kapsamında ulaşılabilecek işsiz sayısının 500 bin olması amaçlanmıştır.
- Temmuz 2009'da Varlık Barışı olarak bilinen düzenlemenin uygulama süresi önce Eylül 2009 tarihine daha sonra 2009 yıl sonuna uzatılmıştır.
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından, esnaf ve sanatkarlar ile tüm KOBİ'lere yönelik 3 aylık yeni bir kredi destek programı hayata geçirilmiştir. Bu desteklerin KOSGEB'in Orta Vadeli Programda yer alan bütçesiyle uyumlu bir çerçevede belirlendiği belirtilerek, "2009 yılı bütçesine ek bir yük getirmeyeceği" ifade edilmiştir. Bu nedenle, söz konusu desteklerin, sadece 2009 yılı sonuna kadar geçerli olması ve destek programlarından ilkiyle 100 bin işletmeye 2,5 milyarlık kredi sağlanmasını öngörülmüştür.

Merkez Bankası tarafından alınan önlemler:

- Kısa vadeli faiz oranları 2009 yılı içinde toplam 8,5 puan düşürülmüş, yüzde 15'ten yüzde 6,5'e indirilmiştir.
- Mart 2009'dan itibaren döviz talebinin hızla yükselmesine bağlı olarak döviz satım ihaleleri başlatılmış ve Mart ayında toplam 18 ihalede 900 milyon dolar satış yapılmıştır. Ağustos ayından itibaren, ekonomide döviz arzının yeniden yükselmesiyle beraber, banka döviz alım ihalelerini yeniden başlatmış ve 2009 yılında toplam 4,2 milyar dolar alım yapmıştır. Böylece, Bankanın 2009 yılında yaptığı net döviz alımı 3,3 milyar dolar olmuştur.
- Şubat ayında bankaların Merkez Bankasından alabilecekleri döviz depolarının vadesi 1 aydan 3 aya yükseltilmiş, Merkez Bankası borç verme faiz oranı ABD doları için yüzde 7'den yüzde 5,5'e; euro için yüzde 9'dan yüzde 6,5'e düşürülmüştür.
- Mart ve Nisan aylarında daha çok firmanın ihracat reeskont kredisi kullanmasına imkan sağlayan düzenlemeler yapılmış ve kredi limitleri de artırılmıştır.
- Ekim 2009'dan itibaren TL zorunlu karşılık oranı yüzde 6'dan yüzde 5'e düşürülmüştür.
- Piyasanın likidite ihtiyacının karşılanmasını teminen fonlama yapılmış; Haziran ayından sonra fonlama imkanları arasına 3 ay vadeli repo ihaleleri de katılmıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından alınan önlemler:

- BDDK tarafından Resmi Gazete'nin 23 Ocak 2009 tarih ve 27119 sayılı nüshasında Bankalarca Kredilerin Ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi Ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik yayımlanmıştır. Yeni düzenleme ile birlikte, halihazırda sorunsuz görünen kredilerin de beklenmeden, yeniden yapılandırılabilmesine imkan tanınmıştır. Söz konusu Yönetmeliğin 1 Mart 2010 tarihinde süresi dolan Geçici 2'nci ve

Geçici 3'üncü maddelerinin süresi, bu kez Resmi Gazete'nin 6 Mart 2010 tarih ve 27513 sayılı nüshasında yayımlanan Yönetmelik'in 4'üncü maddesi ile 1 Mart 2011 tarihine kadar uzatılmıştır.

- BDDK, bankaların karlarını dağıtmayarak bünyelerinde tutmasını istemiş ve kar dağıtımını Kurul iznine bağlanmıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından alınan önlemler:

- Nisan 2009'da, Sermaye Piyasası Kurulu fon çıkışı gerektirmeyen sermaye azaltımlarına ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Yapılan açıklamada uluslararası kriz nedeniyle şirketlerin halka arz suretiyle nakit sermaye artırımını yapmaları imkanı ekonomik olarak ortadan kalktığı için bu durumun nakit sermaye ihtiyacı olan şirketleri zorunlu olarak sermaye artırımına yönlendirdiği belirtilmiştir. Daha önce yapılan düzenlemelere ilave olarak payları nominal değer altında işlem gören şirketlerin nakit sermaye artırımlarına imkan sağlamak amacıyla halka açık anonim ortaklıklar için fon çıkışı gerektirmeyen sermaye artırım sürecine ilişkin ilke ve esasların Kurulca belirlendiği ifade edilmiştir.

Öte yandan, belirsizliğin azaltılmasını teminen, Hükümet; Orta Vadeli Program yoluyla üç yıllık temel ekonomik hedefleri açıklamış, beklentileri ve davranışları olumlu yönde etkilemeye çalışmıştır.

1.2. Orta vadeli program ve 2010-2012 dönemine ilişkin tahminler

Aralık 2009'da açıklanan Orta Vadeli Program ile ekonomik büyüklüklere ilişkin hedefler belirlenmiştir. Buna göre, 2010 yılında küresel dalgalanmanın olumsuz etkilerinin hafiflemeye başlayacağı ve buna bağlı olarak, gsyih'nin 2010 yılında yüzde 3,5; 2011 ve 2012 yıllarında ise sırasıyla yüzde 4 ve yüzde 5 oranında büyümesi beklenmektedir. Büyüme rakamları çerçevesinde, cari işlemler açığının 2010 yılında gsyih'nin yüzde 2,8'i düzeyinde gerçekleşeceği, 2011 ve 2012 yıllarında ise, sırasıyla gsyih'nin yüzde 3,3'ü ve yüzde 3,9'u düzeyinde olacağı öngörülmektedir. Kkbg/gsyih oranının 2010 yılından itibaren azalmaya başlayacağı ve 2012 yılında yüzde 2,7'ye gerileyeceği öngörülmektedir.

Temel Ekonomik Büyüklükler

	2010*	2011*	2012*
Gsyih (reel büyüme, yüzde)	3,5	4,0	5,0
Cari işlemler açığı/ gsyih (yüzde)	-2,8	-3,3	-3,9
İşsizlik oranı (ILO tanımı, yüzde)	14,3	14,1	13,3
Kkbg/gsyih (yüzde)	4,7	3,5	2,7
Faiz dışı fazla/gsyih (yüzde)	1,3	1,7	2,1
Genel kamu borç stoku (brüt) /gsyih (yüzde)	49,0	48,8	47,8

Kaynak: DPT * Öngörü,

Kamu kesimi faiz dışı fazlasının gsyih'ya oranının 2010 yılında yüzde 1,3 ve 2012 itibarıyla yüzde 2,1 düzeyinde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Kamu maliyesindeki gelişmeler sonucu, kamu kesimi brüt borç stokunun gsyih'ya oranının 2010 yılından sonra azalacağı ve 2012 yılında yüzde 47,8 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

İşsizlik oranında da yavaş bir iyileşme beklenmektedir. Buna göre, 2010 yılında yüzde 14,3 düzeyinde gerçekleşmesi beklenen işsizlik oranının, 2012 yılında yüzde 13,3'e gerilemesi beklenmektedir.

1.3. 2009 yılında bankacılık sektörü

Bankacılık sektörü 2009 yılında iyi bir performans göstermiş, ekonomik faaliyetin finansmanına katkı sağlamıştır.

Küresel kriz Türkiye'de de finansal sektörü önemli ölçüde etkilemiştir. Mevduat, yatırım ve kalkınma bankaları açısından bakıldığında, özellikle 2008 yılının son çeyreği ile 2009 yılının ilk çeyreğinde bilanço riskleri hızla artmış, yurtdışı kaynak imkanları daralmış, likidite ihtiyacı yükselmiştir. Ancak, bankaların bilançolarının sağlam olması ve risklerin dengeli dağılması yanında, ilgili kurumlar tarafından alınan önlemler, etkin kamusal denetim ve başarılı risk yönetimi sayesinde Türkiye'de bankacılık sistemi 2009 yılını güven içinde geçirmiş, kamuya sorun yaratmamış, yük olmamıştır. Aksine, ekonomik faaliyetin finansmanına destek olmaya devam etmiştir.

Çok sayıda ülkede mevduata yüzde 100 garanti getirilirken, finansal kurumlara kamu desteği sağlanırken, Türkiye'de mevduat güvencesinde değişikliğe ve bankalara kamu desteğine ihtiyaç duyulmamıştır. Öte yandan, ekonomik faaliyetin hızla daralması, işsizliğin artması ve dış talebin azalması nedeniyle kredi riski artmış, kredi talebi özellikle yılın ilk yarısında ciddi ölçüde daralmıştır. Buna karşılık, bütçe açığı nedeniyle büyüyen kamu kesiminin borçlanma ihtiyacı çok büyük ölçüde bankalar tarafından karşılanmıştır.

Bankacılık 2009 yılında Türkiye'nin "en iyi hikayesi" olmuştur.

Bankacılık sektörü, 2009 yılında hem yurt içinde hem de yurt dışında anlatılan "Türkiye'nin iyi hikayesi" olmuştur. Bankalar açısından bu durumu sağlayan ana neden sağlam ve sağlıklı bilanço yapısı, güçlü özkaynaklar ve TL'ye duyulan yüksek güvendir. Bankaların kaynaklarının çok önemli bölümü Türkiye'deki yerleşiklere ait mevduattır. Mevduatın üçte ikisini TL mevduat oluşturmuştur.

Yurtdışından sağlanan kredilerin bilanço içindeki payı yüzde 9 düzeyindedir. Özkaynaklar büyümeye devam etmiştir. Bankaların aktifleri ürün ve müşteri açısından geniş yelpazede bir dağılım göstermektedir. Toplam aktiflerin yüzde 48'ini krediler, yüzde 35'ini menkul kıymetler oluşturmuştur. Kredilerin yüzde 67'si kurumsal, yüzde 33'ü bireysel kredilerdir. Krediler ve menkul değerler cüzdanı geleneksel bankacılık ürünlerini içermektedir, "zehirli varlık" yok denecek düzeydedir. Bankaların risklerinin tamamına yakını Türkiye'nin risklerinden oluşmuştur. Büyüyen özkaynaklar, sağlıklı aktif dağılımı, yüksek likidite, düşen faiz oranı ile daha etkin risk yönetimi, bankaların performansını olumlu yönde etkilemiştir.

Aktiflerin pasiflere göre daha uzun vadeli olmaları nedeniyle, faiz oranlarının düşmesi, 2009 yılında bankacılık sektörünün karını olumlu etkilemiştir. Kar hacmindeki artış özkaynaklardaki büyümeyi desteklemiştir. Yıllık bazda özkaynak karlılığı yükselmiştir.

Toplam aktifler, cari fiyatlarla yüzde 13 oranında büyüyerek 799 milyar TL (537 milyar dolar) olmuştur. Toplam aktiflerin gsyh'ya oranı yüzde 84 düzeyindedir. Bilanço içinde, yabancı para cinsinden aktiflerin payı 4 puan düşerek yüzde 27, yabancı para cinsinden pasiflerin payı ise 3 puan düşerek yüzde 32 olmuştur.

Ekonomideki küçülme nedeniyle, kredi stokunun kalitesi azalmış; takipteki krediler artmıştır. Takipteki krediler için ayrılan karşılıklar karlılığı sınırlandırmıştır. Sorunlu kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 5,4'e yükselmiş, bunların yüzde 85'i için özel karşılık ayrılmıştır. Kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2008 yılı sonuna göre 4 puan azalarak yüzde 48'e gerilemiştir. Bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 33 düzeyine yükselmiştir. Menkul kıymetlerin toplam aktiflerdeki payı 6 puan artarak yüzde 35'e yükselmiştir. Duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 3 düzeyindedir.

Toplam mevduat yüzde 12 oranında artarak 507 milyar TL olmuştur. Toplam mevduatın toplam aktiflere oranı yüzde 64'tür. TL mevduatın ortalama vadesi 2,2 ay, yabancı para mevduatın ortalama vadesi ise 2,7 ay düzeyindedir. Yurtdışı bankalardan sağlanan kaynaklar 70 milyar TL (53 milyar dolar) ile toplam aktiflerin yüzde 9'u düzeyindedir. Bu kaynakların büyük bölümü yabancı para cinsindendir.

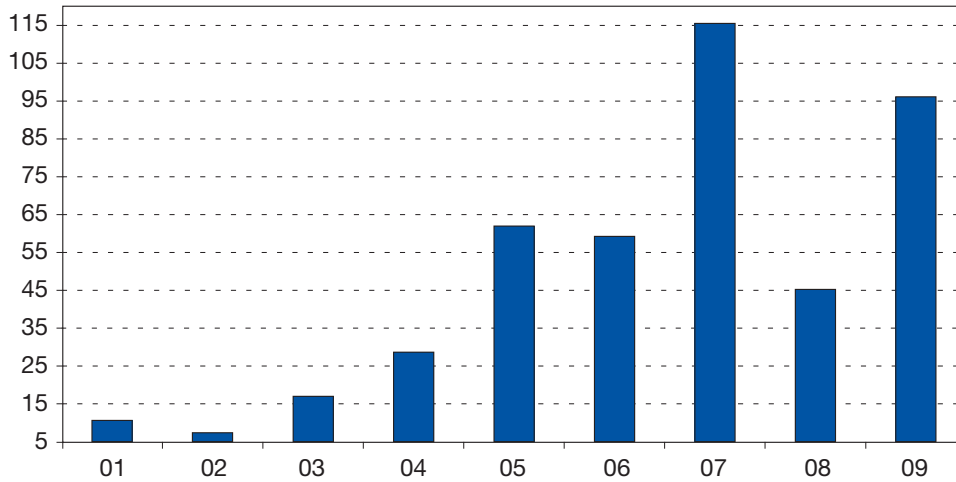
Özkaynaklarda ve serbest sermayede büyüme devam etmiştir. Özkaynaklar 106 milyar TL (72 milyar dolar), serbest özkaynaklar ise 79 milyar TL (53 milyar dolar) olmuştur. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 13, sermaye yeterliliği standart rasyosu ise yüzde 20,9 düzeyindedir. Özkaynak karlılığı 2,8 puan artarak yüzde 18,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Net dönem karı yüzde 52 oranında artarak, 19,5 milyar TL'ye yükselmiştir. Faiz gelirleri yüzde 1, faiz giderleri ise yüzde 22 oranında daralmıştır.

Toplam nazım hesaplardaki artış yüzde 28 olmuştur.

Bankacılık sektöründe 2009 yılında dikkati çeken önemli gelişme, sermaye sahipliğine göre oluşturulan banka gruplarının sektör paylarındaki değişme olmuştur. Kamu sermayeli bankaların toplam kredilerdeki payı 3 puan, mevduat payı ise 1 puan, aktif payı ise 2 puan artmıştır.

Mali Kurumların Piyasa Değeri (milyar dolar)

Finansal kurumların piyasa değeri Aralık 2009 itibariyle, 2008 yılı sonuna göre yüzde 113 artarak 96 milyar dolar düzeyine yükselmiştir. Bankacılık sektörünün mali yapısının güçlü olması ve karlılığının artmasının yanında, Türkiye'nin kredi notunun yükselmesi finansal kurumların piyasa değerinin artmasını sağlamıştır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören finansal kurumların piyasa değeri, hisseleri işlem gören tüm şirketlerin piyasa değerinin yüzde 41'ini oluşturmuştur.

Kredi kartı işlem hacmi yüzde 10 oranında artarak 205 milyar TL, banka kartı işlem hacmi ise yüzde 21 oranında artarak 188 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. İnternet bankacılığı müşteri sayısı 2009 yılında bir önceki yıl sonuna göre yüzde 15 artarak, 5,9 milyon kişiye yükselmiştir.

2009 yılında, 32'si mevduat, 13'ü kalkınma ve yatırım, 4'ü katılım olmak üzere 49 banka faaliyet göstermiştir. Sermayesinin yüzde 51'i veya daha fazlası yurtdışında yerleşik yatırımcılara ait olan mevduat bankalarının sayısı 17, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı ise 4 olmuştur. Yurtdışı yerleşik yatırımcılarla stratejik ortaklık anlaşması yapan dört banka dahil edildiğinde, bu sayı 24'e yükselmektedir. Bankaların 13 tanesi Avrupa, 5 tanesi Ortadoğu, 4 tanesi ABD ve 1'er tanesi de Asya ve Afrika bölgesi kaynaklıdır.

Şube sayısında ve istihdamda 2003 yılında başlayan artış eğilimi 2009 yılında da, küresel krize rağmen sürmüştür.

AB ve Türkiye Bankacılık Sektörleri* (2008)

	AB27	Türkiye
Kişi başına aktif (Euro)	84.711	5.453
Toplam aktifler/gsyih (yüzde)	337	77
Nüfus/personel sayısı	149	389
Nüfus/şube sayısı	2.092	7.640
Nüfus/ banka sayısı	58.550	1.459.531

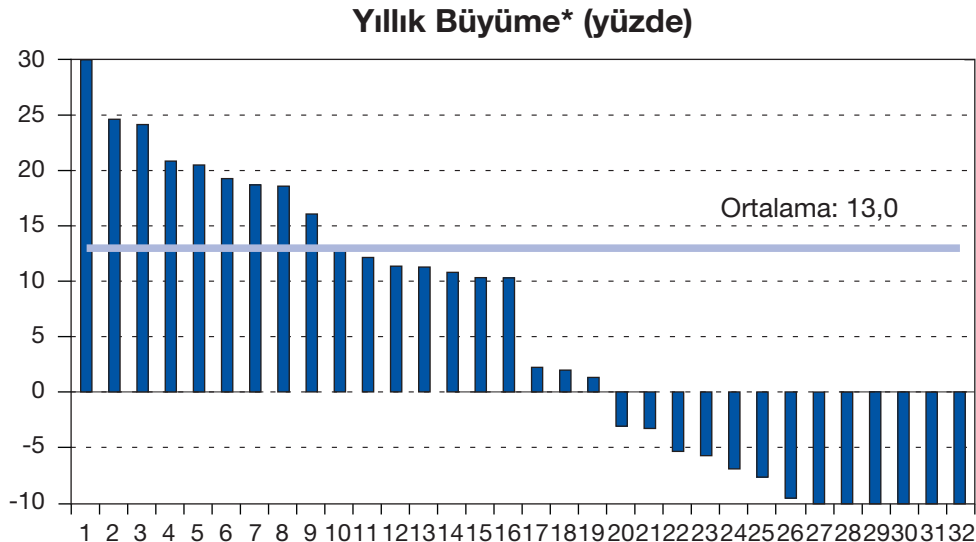
* Mevduat, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarını içermektedir.

AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında, 2008 yılı verilerine göre Türkiye bankacılık sektörü aktif büyüklüğü, AB27 içindeki on beşinci sıradadır. Kişi başına aktif, AB ortalamasında, Türkiye'den 16 kat daha büyüktür. 2002-2008 döneminde yaşanan istikrarlı büyümeye ve kredi arzındaki artışa rağmen, Türkiye'de bankacılık sistemi, AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça küçük bir ölçeğe sahiptir.

1.3.1. Seçilmiş Göstergelerde Sektörün Görünümü

1.3.1.1. Büyüme

Mevduat bankaları bilanço büyüklüğü 2009 yılında ortalama yüzde 13 artmıştır.

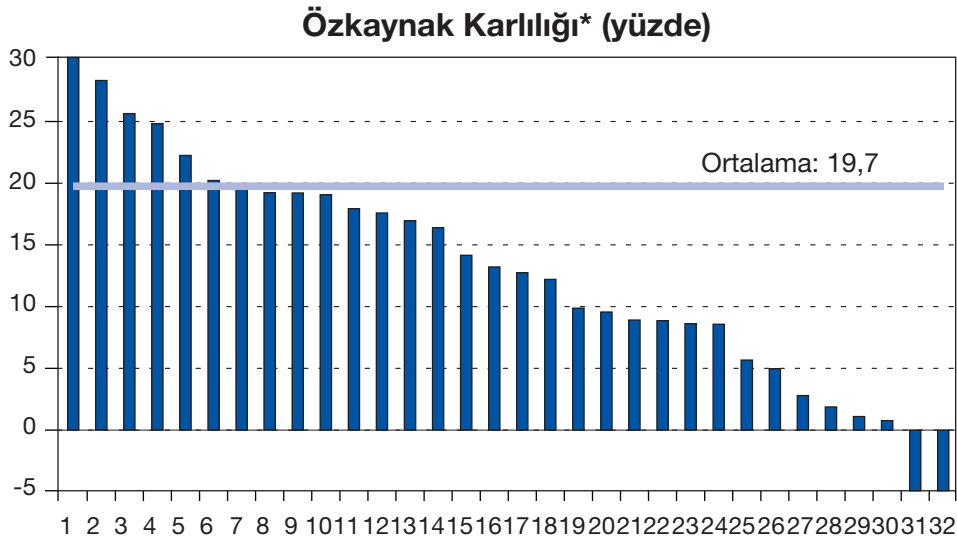

*Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Sektörde faaliyet gösteren 32 mevduat bankasının 10 tanesi sektör ortalamasının üzerinde büyümüştür. Dokuz mevduat bankasının bilanço büyüklüğü yüzde 13'ün altında artarken, 13 mevduat bankasının bilançosu da küçülmüştür.

1.3.1.2. Karlılık

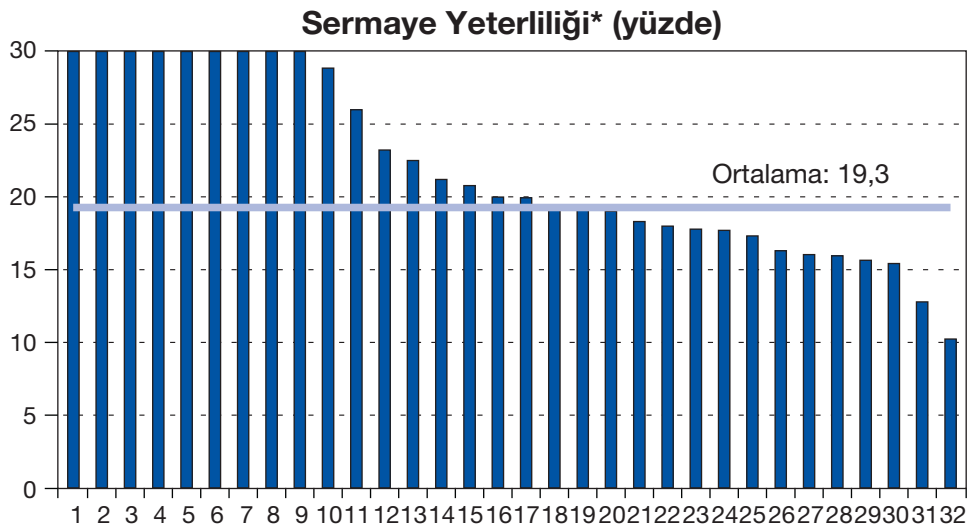
Mevduat bankalarının özkaynak karlılığı Aralık 2009 itibariyle ortalama yüzde 19,7 olmuştur. Altı banka ortalamanın üzerinde özkaynak karlılığı sağlamış, iki banka ise zarar etmiştir.

*Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

1.3.1.3. Sermaye Yeterliliği

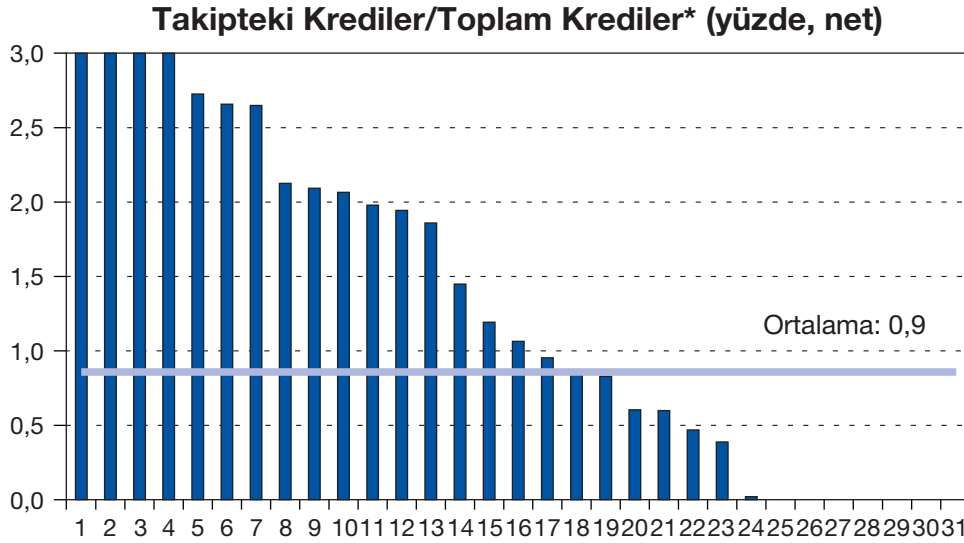
Mevduat bankalarının sermaye yeterliliği ortalama yüzde 19,3 olarak gerçekleşmiştir. Onyedü bankanın sermaye yeterliliği oranı, ortalamanın üzerinde olmuştur.

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

1.3.1.4 Takipteki Alacaklar

Takipteki alacaklardaki artış eğilimi, yılın son aylarında duraklamıştır. Mevduat bankalarının takipteki alacaklarının yüzde 85'i için karşılık ayrılmıştır.

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Karşılık sonrası takipteki alacakların toplam kredilere oranı ortalama yüzde 0,9 olarak gerçekleşmiştir. Onyedili bankada bu oran, ortalamanın üzerinde gerçekleşirken; yedili bankada sıfır olmuştur.

1.3.2. 2009 yılında bankacılık sektörünü ilgilendiren önemli düzenlemeler

2009 yılında gerçekleştirilen ve bankacılık sektörünü ilgilendiren başlıca düzenlemeler şunlardır:

1. **5941 Sayılı Çek Kanunu**, Resmi Gazete'nin 20 Aralık 2009 tarih ve 27438 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. Kanun ile genel olarak, çek kullanım esasları zorlaştırılmış ve çek kullanımı konusunda bankaların yükümlülükleri ağırlaştırılmıştır.

Kanun değişikliği sonrasında TCMB tarafından hazırlanan "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin 2010/2 Sayılı Tebliğ" Resmi Gazete'nin 20 Ocak 2010 tarih ve 27468 sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

2. Kredi kartı borçlarının yeniden yapılandırılmasına imkan tanımak üzere **5915 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun** Resmi Gazete'nin 7 Temmuz 2009 tarih ve 27281 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3. Resmi Gazete'nin 16 Haziran 2009 tarih ve 27260 sayılı nüshasında yayımlanan 2009/15082 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın** 17'nci maddesinin b) bendinde yapılan değişiklikle, Türkiye'de yerleşik kişilere ortalama vadenin bir yıldan uzun ve kredi tutarının 5 milyon ABD doları ve üzerinde olması kaydıyla döviz kredisi kullanılması mümkün hale gelmiştir. Konuyla ilgili olarak uygulamaya ilişkin açıklamalara TCMB tarafından

yayımlanan, 22 Haziran 2009 tarihli, 2009/YB-22 sayılı ve 8 Eylül 2009 tarihli, 2009/YB-28 sayılı Genelgeler'de yer verilmiştir.

Diğer taraftan, 32 sayılı Kararın 17'nci maddesinin b) ii. bendinde yapılan değişiklikle, bankalarca ihracatın, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı için Türkiye'de yerleşik kişilere açılacak döviz kredilerindeki vade sınırı kaldırılmıştır. Buna bağlı olarak, Resmi Gazete'nin 11 Temmuz 2009 tarih ve 27285 sayılı nüshasında yayımlanan 32 sayılı Karara İlişkin 2009-32/37 sayılı Tebliğ ile 2008-32/34 sayılı Tebliğ'in "Peşin Döviz" başlıklı 8'inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklikle de peşin döviz, kredi kapsamından çıkarılarak havale hükmü kazanmıştır.

Bunun dışında, Resmi Gazete'nin 24 Temmuz 2009 tarih ve 27298 sayılı nüshasında yayımlanan, 32 Sayılı Karara İlişkin 2009/32-38 sayılı Tebliğ ile 2008-32/35 sayılı Tebliğin 8'inci maddesinde değişiklik yapılarak, altın, gümüş ve platin kredilerinde, Türkiye'de yerleşik müşteriye Türk lirası, yurtdışında yerleşik müşteriye ise Türk Lirası veya döviz ödenebilmesi mümkün hale gelmiştir.

4. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilen **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı** ile bankaların kuruluş ve faaliyet izin belgelerinden alınan harçlar yükseltilmiş, ayrıca şubenin bulunduğu yerleşim yeri nüfusu ile ilişkilendirilerek, şubeler için her yıl ödenecek yeni harçlar getirilmiştir.

5. Resmi Gazete'nin; 16 Ekim 2009 tarih ve 27378 sayılı nüshasında yayımlanan **Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair 2009/7 sayılı Tebliğ** ile Türk parası zorunlu karşılık oranı yüzde 6'dan yüzde 5'e düşürülmüş ve Resmi Gazete'nin 15 Aralık 2009 tarih ve 27433 sayılı nüshasında yayımlanan 2009/8 sayılı Tebliğ değişikliği ile bir tesis döneminde tutulması gereken Türk parası zorunlu karşılıkların yüzde 10'unu aşmamak koşuluyla eksik tutulan kısmının bir sonraki dönemde tutulmasına, fazla tutulan kısmın ise bir sonraki dönem yükümlülüklerine sayılmasına imkan tanınmıştır.

Diğer taraftan, Resmi Gazete'nin 8 Ocak 2010 tarih ve 27456 sayılı nüshasında yayımlanan 2010/1 sayılı Tebliğ değişikliği ile de, bankalarca kullanılan kredilerden yurtdışı şubeler nezdinde izlenenler de zorunlu karşılığa tabi hale gelmiştir.

6. İMKB tahvil ve bono piyasası işlemleri ile İMKB dışında gerçekleştirilen sabit getirili menkul kıymet alım satım işlemlerinin İMKB'ye bildirimleri ile ilgili olarak farklı bazlarda alınan borsa payı ve tescil ücretlerinde indirim yapılmasına imkan veren **25 Aralık 2009 tarih ve 314 sayılı Genelge** yayımlanmıştır.

7. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasında ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler üzerinden yapılmakta olan **tevkifat oranının dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için yüzde 0 olarak uygulanmasına** olanak sağlayan Kanun hükmü, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

2. 2009 Yılında Türkiye Ekonomisi

2.1. Büyüme

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2009 yılında sabit fiyatlarla, gayri safi yurtiçi hasıla yüzde 4,7 oranında küçülmüştür. Cari fiyatlarla gsyih yüzde 0,4 oranında artarak 954 milyar TL'ye yükselirken, dolar bazında gsyih ise yüzde 16,8 oranında azalarak 618 milyar dolara gerilemiştir. Gsyih deflatörü yüzde 11,9'dan yüzde 5,4'e düşmüştür. Sabit fiyatlarla büyüme hızı, küresel kriz nedeniyle, 2009 yılı programında öngörülen yüzde 4 oranındaki hedefin oldukça altında gerçekleşmiştir.

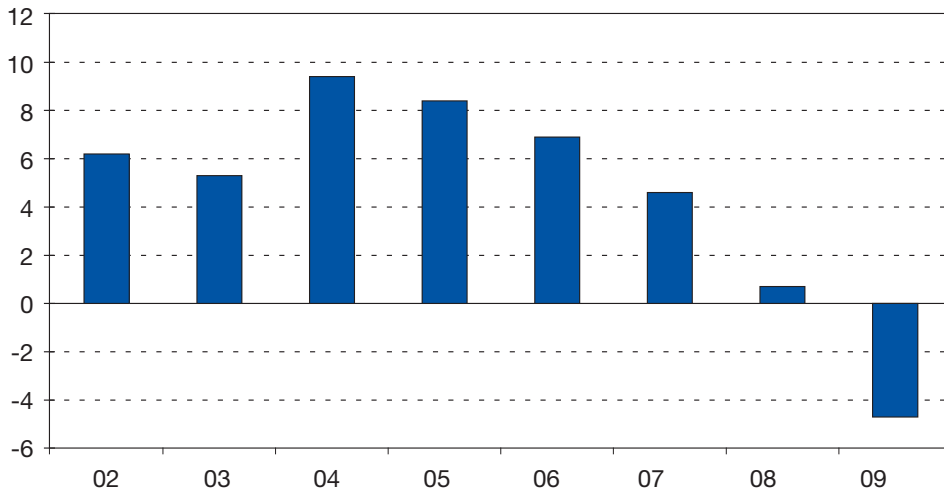
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

	2002	2007	2008	2009
Büyüme (yüzde)				
Cari fiyatlarla	45,9	12,9	12,7	3,6
Sabit fiyatlarla	6,2	4,5	0,7	-4,7
Deflatör (yüzde)	37,4	8,0	11,9	5,4
Gsyih (1987 fiyatlarıyla, milyon TL)	73	101	102	97
Gsyih (cari fiyatlarla, 1998 bazlı seridir)				
Milyar TL	351	856	951	954
Milyar dolar	229	659	742	618
Kişi başına gelir (dolar)	3.296	9.333	10.436	8.590

Kaynak: TÜİK

Türkiye ekonomisinde büyüme hızı 2004 yılından sonra ivme kaybetmeye başlamış, ancak 2008 yılına kadar uzun dönem ortalaması olan yüzde 4'ün üzerinde büyümüştür. Büyüme hızındaki yavaşlama 2008 yılının ilk çeyreğinden sonra daha belirgin hale gelmiş, son çeyrekte ise küçülme yaşanmıştır. Böylece, 2002 yılının üçüncü çeyreğinde başlayan ve kesintisiz olarak 27 çeyrek devam eden büyüme süreci, 2008 yılının son üç ayında sona ermiştir. 2009 yılının ilk üç çeyreğinde daralmaya devam eden ekonomik faaliyet, toplam dört çeyreklik daralmadan sonra, 2009 yılının son çeyreğinde yeniden büyümüştür. Ekonominin 2009 yılında daralmasının başlıca nedenleri, sermaye girişinin hızla yavaşlaması, iç ve dış talebin küçülmesi, özellikle özel sektör sermaye yatırımlarının azalması olmuştur.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (sabit fiyatlarla, yüzde değişme)

İktisadi faaliyet kolları itibariyle, reel bazda sanayi ve hizmetler ana sektörlerinde daralma yaşanırken, tarım sektörü büyümüştür. Sabit fiyatlarla tarım sektörü yüzde 3,3 büyürken, sanayi ve hizmetler sektörleri sırasıyla yüzde 7,2 ve yüzde 4,9 oranlarında daralmıştır. Cari fiyatlarla tarım sektörünün gsyih içindeki payı 1 puan artarak yüzde 8'e yükselirken, sanayi sektörünün payı 1 puan azalarak yüzde 19'a gerilemiş, hizmetler sektörünün yüzde 73 olan payı ise değişmemiştir.

Sektörel Büyüme

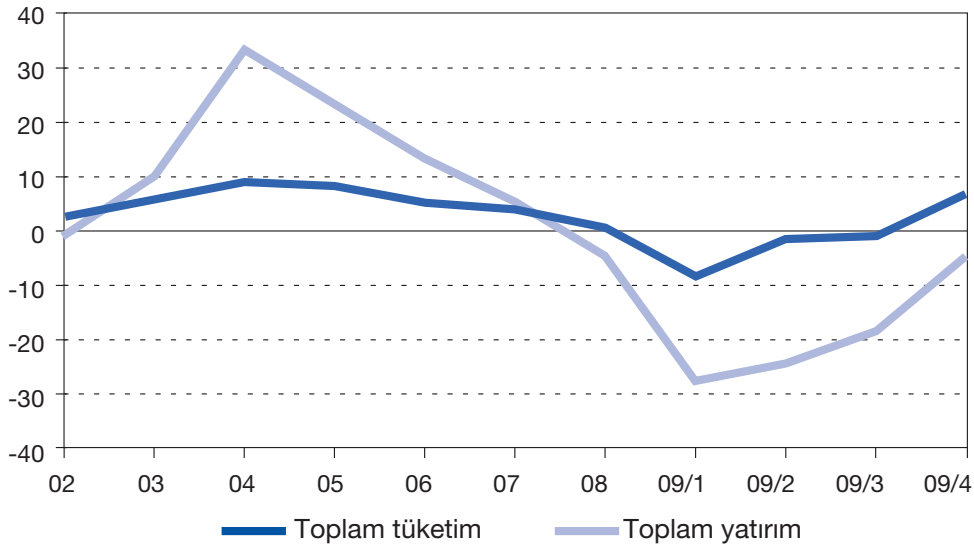
	Yüzde değişme (Sabit fiyatlarla)				Gsyih'ya oranı (Cari fiyatlarla, yüzde)			
	2002	2007	2008	2009	2002	2007	2008	2009
Tarım	6,9	-7,0	4,6	3,3	14	9	7	8
Sanayi	9,4	5,6	-0,1	-7,2	29	24	20	19
Hizmetler	7,5	5,7	0,5	-4,9	57	67	73	73

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektörünün en önemli alt sektörü olan imalat sanayii yüzde 7,2 daralmıştır. Alt sektörler itibariyle; toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme ile inşaat sektörlerinde küçülme yaşanmış; diğer alt sektörlerde düşük oranlı artışlar olmuştur. Enerji sektöründe üretim yüzde 3,5 oranında daralmıştır. İmalat sanayiinde Aralık 2009 ortalama kapasite kullanım oranı bir yıl önceye göre 5 puan artarak yüzde 69,7'ye yükselmiştir. Bu oran, kamuda 24,8 puan artışla yüzde 86,8, özel sektörde ise 4,3 puan artışla yüzde 69,5 olarak gerçekleşmiştir.

Sabit fiyatlarla tüketim talebi yüzde 1 oranında, yatırım talebi ise yüzde 19,2 oranında gerilemiştir. Özel kesim tüketimi yüzde 2,3 daralırken, kamu kesiminin tüketimi yüzde 7,8 artmıştır. İhracat yüzde 5,4, ithalat ise yüzde 14,4 azalmıştır.

Tüketim ve Yatırım Talebi (sabit fiyatlarla, yıllık yüzde değişme)

Gsyih içinde özel sektörün tüketim harcamaları cari fiyatlarla yüzde 75, yatırım harcamaları ise yüzde 13 oranında paya sahiptir. Cari fiyatlarla özel sektör yatırım harcamaları 3 puan gerilemiştir. Kamunun tüketim harcamalarının payı yüzde 15, yatırım harcamalarının payı ise yüzde 4 olmuştur. Kamunun tüketim harcamalarının payı 2008 yılına göre önemli ölçüde artmış, yatırım harcamalarının payı ise azalmıştır. Stok değişimleri ile net dış ticaretin payları eksi olmuştur.

Yurtiçi Tasarruflar ve Tasarruf Dengesi (gsyih'ye oranı, yüzde)

	2002	2007	2008	2009*
Yurtiçi tasarruflar	19	15,5	16,9	14,2
Kamu	-6,2	2,4	1,7	-2,6
Özel	25,3	13,1	15,1	16,8
Tasarruf dengesi	-2,6	-5,9	-5,2	-2,3
Kamu	-12,5	-1,5	-2,5	-5,3
Özel	9,9	-4,4	-2,7	3,1
Dış kaynak**	2,6	6,0	5,2	-2,3

Kaynak: DPT

* Tahmin, tasarruf dengesi TBB tahminidir. ** Faktör gelirleri ve cari transferler dahildir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) tahminlerine göre, yurtiçi tasarruf oranının gsyih'ya oranı 2,7 puan azalarak yüzde 14,2'ye gerilemiştir. Tasarruf oranı, özel kesimde artarken, kamu kesiminde düşmüş ve eksiye geçmiştir. Tasarruf açığı ise 3,1 puan daralarak gsyih'nın yüzde 2,3'üne gerilemiştir. Kamu kesiminde yüzde 2,5 olan tasarruf açığının gsyih'ya oranı 2,8 puan artarak yüzde 5,3'e ulaşmış; gsyih'ya oranla 2008'de yüzde 2,7 tasarruf açığı veren özel kesim ise 2009'da yüzde 3,1 tasarruf fazlası vermiştir.

2.2. İstihdam ve ücretler

İşsiz sayısının sınırlı düzeyde de olsa artmasına karşılık, işgücünün ve istihdamın artmasına bağlı olarak, işsizlik oranı gerilemiştir. TÜİK verilerine göre Aralık 2009 itibariyle toplam işgücü arzı 24,8 milyon kişi, toplam istihdam ise 21,5 milyon kişi olmuştur. Geçen yılın aynı dönemine göre çalışabilir nüfus 868 bin kişi artmıştır. Çalışabilir nüfusun artması yanında, işgücüne katılma oranının da yükselmesi sonucu, işgücü 1.013 bin kişi artmıştır. Aynı dönemde toplam istihdam 985 bin kişi artmıştır. Buna göre, işsiz sayısı önceki yıla göre yaklaşık 29 bin kişi artarak 3,4 milyon kişiye yükselmiştir.

İşsizlik (yüzde)

	2002	2006	2008	2009
İşsizlik oranı				
Genel	10,3	10,5	14,0	13,5
Kent	14,2	12,5	15,6	15,6
Genç nüfus	...	20,3	26,0	24,1

Kaynak: TÜİK

Böylece, işsizlik oranı Aralık 2009 itibariyle, geçen yılın aynı dönemine göre 0,5 puan azalarak yüzde 13,5 olmuştur. Bu oran kentlerde değişmeyerek yüzde 15,6 düzeyinde kalmış; kırsal bölgede ise 1,5 puan azalarak, yüzde 9,2'ye gerilemiştir. İstihdamın yüzde 56'sı hizmetler, yüzde 24'ü tarım, yüzde 20'si de sanayi sektörleri tarafından yapılmaktadır.

Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (94=100)

	2005	2006	2007	2008	2009
Toplam					
Kamu	107	104	112	105	112
Özel	115	114	118	119	...
Memur	135	140	148	147	165
Asgari ücret	182	181	184	177	191

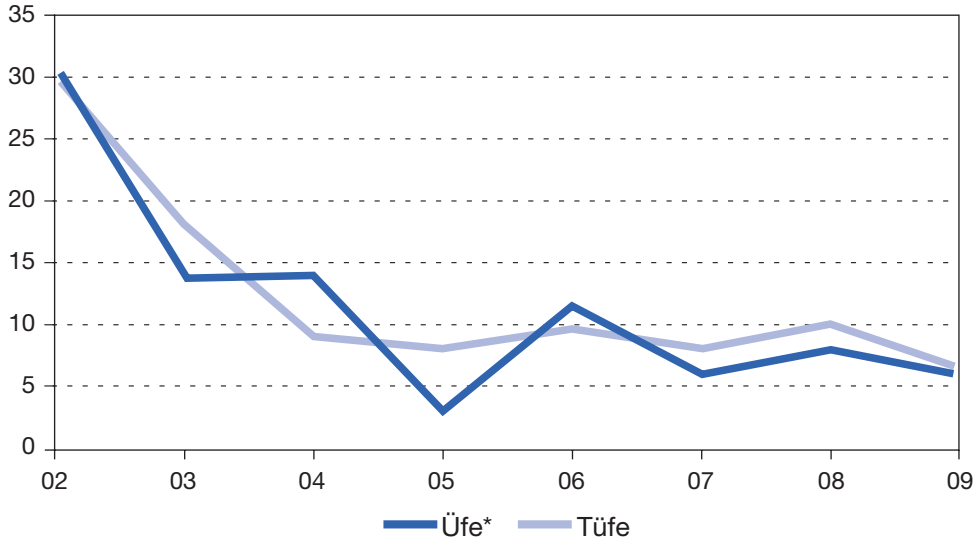
Kaynak: DPT

DPT'nin tahminlerine göre, 2009 yılında asgari ücret ile kamu işçileri ve memurların reel işgücü maliyeti artmıştır.

2.3. Enflasyon

Küresel gelişmelerin ekonomik faaliyet üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle iç ve dış talebin hızla küçülmesi yanında uluslararası piyasalarda enerji ve emtia fiyatlarındaki hızlı düşüşe bağlı olarak, 2009 yılında enflasyon öngörülen hedefin altında gerçekleşmiştir. Yıl sonu enflasyon hedefi 2009 yılı için tüketici fiyatları bazında yüzde 7,5 olarak belirlenmiş, ancak yıl sonu enflasyonu yüzde 6,5 olmuştur.

Enflasyon (12 aylık, yüzde değişim)

* 2004 yılına kadar olan değerler Tefe endeksine aittir.

Tüketici fiyatları endeksindeki (Tüfe) yıllık artış oranı 2009 yılının ilk 10 ayında azalarak yüzde 5,1 düzeyine gerilemiş; yılın son iki ayında artarak, yüzde 6,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Enflasyon, üretici fiyatları endeksine (Üfe) göre yüzde 5,9 olmuştur. Yıllık ortalama fiyat artışı ise, Tüfe ve Üfe için, sırasıyla yüzde 6,3 ve yüzde 1,2 olmuştur.

Enflasyon (yüzde)

	2002	2007	2008	2009
Yıllık ortalama				
Üretici*	50	6	13	1,2
Tüketici	45	9	10	6,3
12 aylık				
Üretici*	31	6	8	5,9
Tüketici	30	8	10	6,5
Tüfe hedefi	...	4	4	7,5

Kaynak: TÜİK

*2004 yılına kadar olan değerler Tefe endeksine aittir.

Yıllık bazda enflasyon yılın ilk iki çeyreğinde gerilemiş ve yılın geri kalanında da genel olarak düşük seviyesini korumuştur. Merkez Bankası, ekonomide önemli düzeyde enflasyonist baskı oluşmaması nedeniyle, ekonomik büyümeyi de dikkate alan bir politika izlemiş ve gecelik faiz oranlarını kademeli olarak düşürmüştür.

2.4. Kamu kesimi dengesi

Kamu kesimi açığı, 2009 yılında önemli ölçüde büyümüştür. Kamu kesimi açığının gsyih'ya oranı yüzde 1,6'dan yüzde 5,3'e yükselmiştir. Ekonomide yaşanan küçülme nedeniyle vergi gelirleri azalmış buna karşılık, küresel gelişmelerin olumsuz etkilerini sınırlamak için alınan tedbirler harcamaların artmasına neden olmuştur. Bu nedenle kamu kesimi açığı büyümüş, gsyih'ya oranı yükselmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın tahminlerine göre 2009 yılında toplam kamu gelirleri yüzde 1, toplam kamu harcamaları ise yüzde 15 oranında artmıştır. Toplam kamu gelirlerinin gsyih'ya oranı yaklaşık olarak 0,4 puan artışla yüzde 33,5'e yükselirken, harcamaların oranı ise 5,4 puan artışla yüzde 40,1 olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılında yüzde 4,1 olan faiz dışı fazlanın gsyih'ya oranının 2009 yılında yüzde 0,1'e gerilediği tahmin edilmiştir. Faiz dışı fazlanın gsyih'ya oranı, 2006 yılından beri düşmektedir. Bu gelişmede özellikle merkezi yönetim bütçesindeki bozulma etkili olmuştur.

Kamu Kesimi Dengesinin Gsyih'ya* Oranı (yüzde)

	2002	2007	2008	2009*
Merkezi yönetim bütçesi dengesi	-14,8	-1,6	-1,8	-5,5**
KİT dengesi	-1,0	0,1	0,0	0,2
Mahalli idareler dengesi	0,1	-0,5	-0,6	-0,3
Fonlar dengesi	0,0	0,9	0,0	0,0
Diğer kesimler dengesi	3,0	1,0	0,8	0,3
Kamu kesimi dengesi	-12,7	-0,1	-1,6	-5,3
Kamu kesimi dengesi (faiz dışı)	-7,0	5,9	4,1	0,1

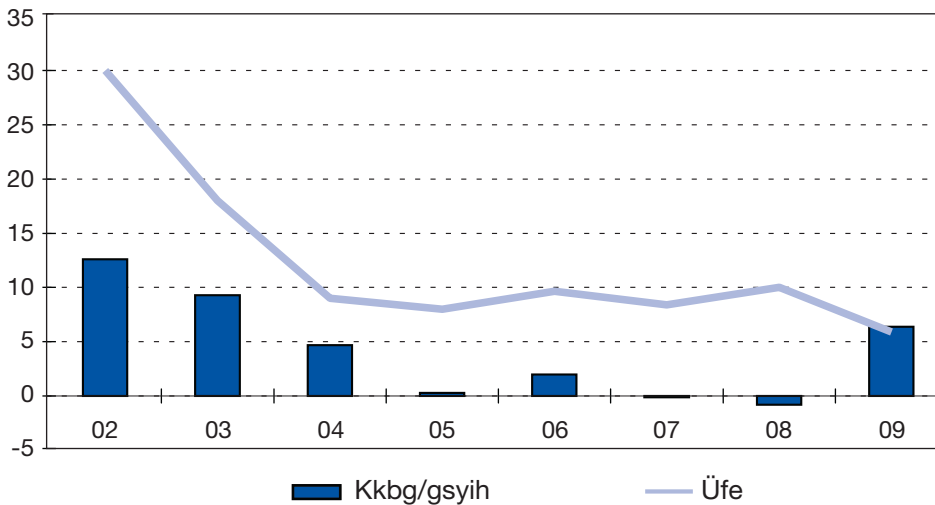
Kaynak: DPT

* Tahmin (Gerçekleşen Merkezi yönetim bütçesine göre revize edilmiştir.)

** Gerçekleşme

Kamu gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı yüzde 55 düzeyinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerinin yüzde 65'i dolaylı vergilerden oluşmuştur. Harcamaların yüzde 84'ü faiz dışı harcamalardan meydana gelmiştir. Faiz harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı 2004 yılına göre 16 puan, 2008 yılına göre ise 1 puan düşmüştür.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği / Gsyh ve Enflasyon (yüzde)

Kamu kesimi dengesini 2009 yılında olumsuz yönde etkileyen başlıca gelişmeler, küresel kriz nedeniyle ekonomik faaliyetin yavaşlaması ve iç talebi destekleyecek vergi indirimleri paralelinde vergi gelirlerinin reel bazda düşmesi, diğer yandan kamu harcamalarının önemli ölçüde artması olmuştur. Kamu harcamalarındaki artışta, yine krizin olumsuz etkilerinin sınırlandırılması amacıyla genişleyen cari transferler etkili olmuştur.

Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, kamu kesimi gelirlerinin ve harcamalarının en önemli bölümünü oluşturan merkezi yönetim bütçe açığının gsyih'ya oranı yüzde 1,8'den yüzde 5,5'e yükselmiştir. Merkezi yönetim bütçe gelirleri yüzde 3, harcamalar yüzde 18 oranında artmıştır. Faiz harcamaları yüzde 5 oranında artarken, faiz dışı harcamalar yüzde 21 oranında büyümüştür. Bütçe açığı cari fiyatlarla yüzde 200 artarken, faiz dışı fazla önemsiz bir meblağa gerilemiştir. Bütçe gelirlerinin ve harcamalarının gsyih'ya oranı sırasıyla yüzde 23 ve yüzde 28 düzeyinde gerçekleşmiştir. Faiz giderlerinin gsyih'ya oranı 0,3 puan artarak yüzde 5,6 düzeyine yükselmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçesi (milyon TL)

	2008	Yüzde pay	2009*	Yüzde pay	Yüzde değ.	Gsyih'ya oran 2009 (yüzde)
Bütçe gelirleri	209.598	100	215.060	100	3	22,5
Vergi gelirleri	168.109	80	172.417	80	3	18,1
Vergi dışı gelirler	41.489	20	42.643	20	3	4,5
Bütçe harcamaları	227.030	100	267.275	100	18	28,0
Faiz harcamaları	50.661	22	53.201	20	5	5,6
İç borçlar	44.516	20	46.762	17	5	4,9
Dış borçlar	6.145	3	6.439	2	5	0,7
Faiz dışı	176.369	78	214.074	80	21	22,4
Personel	48.856	22	55.930	21	14	5,9
Cari	105.823	47	133.983	50	27	14,0
Yatırım	21.690	10	24.161	9	11	2,5
Bütçe dengesi	-17.432		-52.215		200	-5,5
Faiz dışı denge	33.229		986		-97	0,1

Kaynak: Maliye Bakanlığı

* Geçici

Bütçe harcamaları içinde en yüksek pay yüzde 50 ile cari harcamalara aittir. Yatırım harcamalarının payı 2008'e göre 1 puan azalarak yüzde 9'a gerilemiştir. Personel ve faiz harcamalarının payları ise sırasıyla yüzde 21 ve yüzde 20 olmuştur.

Bütçe Nakit Açığının Finansmanı

	2007	Milyon TL 2008	2009	Gsyih'nın yüzdesi 2007	2008	2009
Finansman	19.709	16.313	49.369	2,3	1,7	5,2
Dış borçlanma (net)	-5.154	-112	2.998	-0,6	0	0,3
İç borçlanma	12.364	10.331	50.816	1,4	1,1	5,3
Diğer	12.499	6.094	-4.445	1,5	0,6	-0,5

Kaynak: HM

2009 yılı içinde 49,4 milyar TL nakit finansman ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Net iç borçlanma, finansman ihtiyacının üzerinde ve 50,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2004 yılından sonra ilk defa olarak net dış borçlanma (3 milyar TL) gerçekleştirilmiştir. Hazine kasa/banka hesabı, borçlanmadan sonra 4,4 milyar TL

fazla vermiş, diğer kalemlerin de olumlu katkısıyla, Hazine kasa/banka hesabı net fazlası, 6,7 milyar TL'ye yükselmiştir.

Piyasadan yapılan TL cinsi iç borçlanmanın, ortalama vadesi 806 günden 1.100 güne yükselmiştir. Öte yandan, TL cinsi ortalama borçlanma yıllık bileşik faiz oranı Aralık 2008'de yüzde 18,6'dan Aralık 2009'da yüzde 9'a gerilemiştir. İç borç stoku yüzde 20 oranında artarak 330 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Nakit dışı iç borç stokunun toplam stok içindeki payı 5 puan azalarak yüzde 5 olmuştur.

İç Borç Stokunun Yapısı (yüzde pay)

	2002	2007	2008	2009
TL	68	90	92	95
Sabit faizli	25	46	46	44
Değişken faizli	42	44	46	51
Döviz	32	10	8	5
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: HM

İç borç stoku içinde sabit faizli TL kağıtların payı azalırken, faize duyarlı kağıtların payı ise yüzde 46'dan yüzde 51'e yükselmiştir. Döviz kuruna duyarlı kağıtların payı ise yüzde 8'den yüzde 5'e gerilemiştir. Faiz oranlarının düşmesi nedeniyle, değişken faizli kağıt ihracının artması sonucu, iç borç stoku içinde faize duyarlı kağıtların payı yükselmiştir.

İç borç stokunun gsyih'ya oranı 6 puan artarak yüzde 35'e yükselmiştir. Toplam borç stoku yüzde 16 artarak 442 milyar TL (293 milyar dolar) düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam borç stokunun gsyih'ya oranı yüzde 38'den yüzde 46'ya yükselmiştir.

İç borç stokunun gsyih'ya oranının artması yanında, kamu kesiminin finansal kaynaklar üzerindeki baskısı artmıştır. İç borç stokunun, TL mevduat, yabancı para mevduat, repo, yatırım fonu, banka dışı kesimlerin portföyündeki DİBS'lerden oluşan finansal varlıklara oranı yüzde 55'ten yüzde 57'ye yükselmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçesi Borç Stoku

	Milyon TL 2009	2006	Gsyih'ya oranı (yüzde) 2007	2008	2009
Kamu kağıtları	330.005	33	30	29	35
Nakit	313.232	27	26	26	33
Nakit dışı	16.772	6	4	3	2
Tahvil	315.969	32	29	27	33
Nakit	299.196	26	25	25	31
Nakit dışı	16.772	6	4	3	2
Bono	14.036	1	1	1	1
Nakit	14.036	1	1	1	1
Nakit dışı	0	0	0	0	0
MB avansı	0	0	0	0	0
İç borç stoku	330.005	33	30	29	35
Dış borç stoku*	111.503	12	11	10	12
Toplam	441.507	46	41	38	47

* Merkezi yönetim bütçesine ait olan kısımdır.

Merkezi yönetim bütçe iç borç stokunun yüzde 18'i kamu kurumları, yüzde 82'si ise piyasa tarafından tutulmuştur. 2008 yılı sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 24 ve yüzde 76 olmuştur.

Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Alacaklılara Göre Dağılımı (milyon TL)

	2007	2008	2009
Banka dışı kesim	67.636	73.767	74.890
Gerçek kişi	16.523	16.395	10.644
Tüzel kişi	51.112	57.372	64.247
Menkul kıymet yatırım fonları	12.657	14.198	15.547
Yurtdışı yerleşikler	36.981	29.936	31.145
Banka dışı toplamı	117.274	117.901	121.583
Bankalar ve diğer	150.128	156.926	208.422
Toplam	267.402	274.827	330.005

Kaynak: TCMB

Aralık 2009 itibariyle, DİBS'lerin yüzde 63'ü bankalar tarafından tutulmuştur. Banka dışı kesimlerin elinde bulunan DİBS'lerin toplamı 122 milyar TL olmuştur. Bu miktarın yüzde 9'u (10,6 milyar TL) gerçek kişiler tarafından talep edilmiştir. Banka dışı kesimlerin sahip olduğu DİBS'ler, iç borç stokunun yüzde 37'sini oluşturmaktadır. Banka dışı kesimlerin DİBS'lere olan talebi 2009 yılının ilk yarısında artmış, ikinci yarısında ise özellikle gerçek kişilerin talebindeki gerilemeye bağlı olarak azalmıştır. Diğer kesimlerin talebi ise önemli bir değişiklik göstermemiştir. Ekonomik faaliyetin durgun olduğu dönemlerde tüzel kişilerin DİBS talebinin arttığı gözlenmektedir. Bankaların DİBS talebi ise kamu borçlanma gereğindeki artış paralelinde, önemli ölçüde yükselmiştir.

DİBS yıllık bileşik faiz oranı, Merkez Bankasının politika faizlerini düşürmesi ve uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmaların güvenli kabul edilen kamu kağıtlarına olan ilgiyi artırmasına bağlı olarak yıl boyunca gerilemiştir. Böylece, yıl bazında bakıldığında kamu kağıtları faiz oranı 2008 yılı sonuna göre yaklaşık 10 puan azalarak, 2009 yılı sonunda yüzde 9 düzeyinde oluşmuştur.

2.5. Parasal büyüklükler**2.5.1. Para politikası**

Dünya genelinde yaşanan gelişmelerin iç ve dış talebi olumsuz etkilemesine bağlı olarak ekonomik faaliyetin hızla küçülmesi, finansal sistemde risk algısının, kredi verme standartlarının yükseltilmesi, sermaye girişinin yavaşlaması, azalan emtia fiyatları, enflasyonist baskının azalması, kamu kesimi borçlanma ihtiyacının yükselmesi ve işsizliğin artması 2009 yılında uygulanan para politikasını belirleyen temel faktörler olmuştur.

Faiz Oranları (bileşik, dönem sonu), Kurlar ve Enflasyon (12 aylık, yüzde)

	2008 Aralık	Mart	2009 Haziran	Eylül	Aralık
Faiz oranı (yıllık, bileşik, ortalama)					
O/n	16,2	11,1	9,1	7,5	6,7
Kamu kağıtları	18,6	14,1	12,4	10,0	9,0
Kurlar					
TL/dolar	31,3	27,7	25,1	19,9	-2,3
TL/euro	25,0	7,4	11,8	20,2	0,4
Enflasyon (TÜFE)	10,1	7,9	5,7	5,3	6,5

Merkez Bankası politika tercihini likidite açığının kapatılması, faiz oranlarının düşürülmesi ve kredi mekanizmasının çalıştırılması yönünde kullanmıştır. Likidite

imkanları iyileştirilmiş ve maliyeti düşürülmüştür. Döviz alım-satım ihaleleri düzenlenmiş, disponibilibite ve likidite oranı düşürülmüştür. Merkez Bankası politika faizlerini 2009 yılı içinde toplam 8,5 puan düşürerek, yüzde 15'ten (yıllık bileşik yüzde 16,2) yüzde 6,5'e (yıllık bileşik yüzde 6,7) indirmiştir. Şubat ayında bankaların Merkez Bankasından alabilecekleri döviz depolarının vadesi 1 aydan 3 aya yükseltilmiş, Merkez Bankası borç verme faiz oranı ABD doları için yüzde 7'den yüzde 5,5'e; euro için yüzde 9'dan yüzde 6,5'e düşürülmüştür. Mart 2009'dan itibaren döviz talebinin hızla yükselmesine bağlı olarak döviz satım ihaleleri başlatılmış ve Mart ayında toplam 18 ihalede 900 milyon dolar satış yapmıştır. Ağustos ayından itibaren, ekonomide döviz arzının yeniden yükselmesiyle beraber, banka döviz alım ihalelerini yeniden başlatmış ve 2009 yılında toplam 4,2 milyar dolar alım yapmıştır. Böylece, bankanın 2009 yılında yaptığı net döviz alımı 3,3 milyar dolar olmuştur. Mart ve Nisan aylarında daha çok firmanın ihracat reeskont kredisi kullanmasına imkan sağlayan düzenlemeler yapılmış ve kredi limitleri de artırılmıştır. Haziran ayından sonra fonlama imkanları arasına 3 ay vadeli repo ihaleleri de katılmıştır. Ekim 2009'dan itibaren TL zorunlu karşılık oranı yüzde 6'dan yüzde 5'e düşürülmüştür.

Para politikasında genişleyici yönlü uygulamalara rağmen, kredi talebinin düşük kalması, kredi riskinin artması, bankaların ihtiyatlı yaklaşımlarını sürdürmeleri, sermaye girişinin yavaşlaması nedeniyle Merkez Bankası bilançosu 2009 yılında yüzde 4 oranında küçülmüştür. Bilançonun gsyih'ya oranı yüzde 11,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış varlıklar bilançonun yüzde 104'ünü oluşturmuş; iç varlıklar ise negatif bakiye vermiştir. iç döviz yükümlülüklerinin bilanço'ya oranı yüzde 34, dış döviz yükümlülüklerinin bilanço'ya oranı ise yüzde 21 olmuştur.

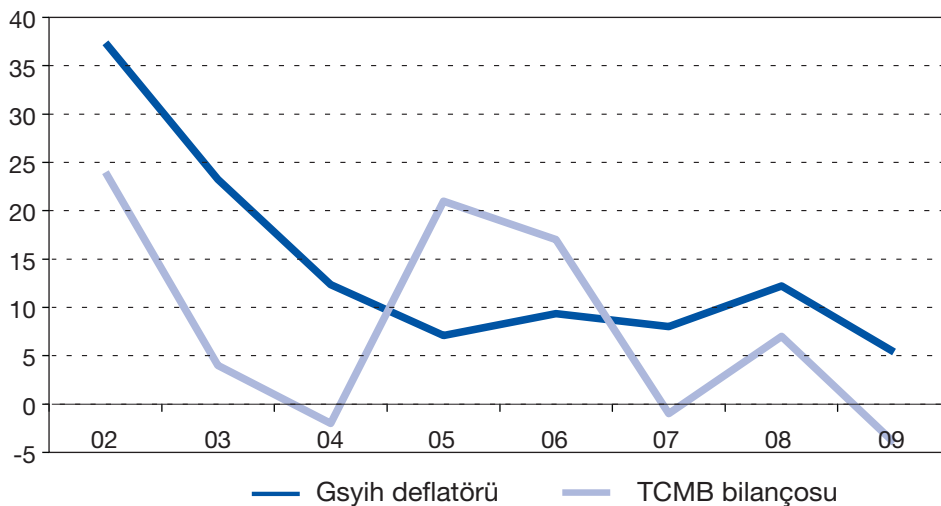
Merkez Bankası Bilançosu, Seçilmiş Kalemler* (milyon TL)

	2008 Aralık	Mart	2009 Haziran	Eylül	Aralık
Net dış varlıklar	70.405	74.682	67.605	69.654	72.024
Net iç varlıklar	-14.746	-23.430	-8.929	-6.472	-7.505
Para tabanı	55.659	51.252	58.676	63.182	64.519
APİ	2.836	-5.666	12.716	20.364	18.917
Merkez bankası parası	54.001	58.692	51.834	49.524	48.560
Döviz mevduatı	-15.686	-11.638	-12.949	-16.806	-15.903
Bankaların döviz mevduatı	-20.807	-21.258	-19.400	-19.199	-20.473

Kaynak: TCMB

*Merkez Bankası parası kalemi hariç, Stand-by çerçevesinde hazırlanan TCMB bilançosu baz alınmıştır.

TCMB Bilançosu ve Gsyih Deflatörü (yıllık yüzde değişim)

Net iç varlıklar 7 milyar TL artarak, -8 milyar TL düzeyinde oluşmuştur. Net iç varlıklardaki artış, açık piyasa işlemlerindeki (net) artıştan kaynaklanmıştır. Kamuya açılan nakit kredilerdeki daralma, net iç varlıklardaki artışı sınırlandırmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak para tabanı yüzde 16 artarak, 65 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Aralık 2008 itibarıyla 2,8 milyar TL fazla veren açık piyasa işlemleri, Aralık 2009 itibarıyla 18,9 milyar TL fazlaya yükselmiştir. Böylece Merkez Bankası, 2009 yılında piyasaya 16 milyar TL düzeyinde ek likidite sağlamıştır. Aralık ayı başında Merkez Bankasının açık piyasa işlemlerinden alacak bakiyesi 23 milyar TL'yi aşmıştır.

Merkez Bankası Döviz Rezervi ve Net Döviz Pozisyonu (milyar dolar)

	2008		2009		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Döviz rezervi	70,1	66,5	64,9	70,4	70,7
Net döviz pozisyonu	36,5	42,0	36,0	35,2	35,5

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası döviz rezervleri 2009 yılında 0,6 milyar dolar artarak 70,7 milyar dolara yükselmiştir. Öte yandan, net döviz pozisyonu 36,5 milyar dolardan 35,5 milyar dolara gerilemiştir.

2.5.2. Finansal varlıklar ve para talebi

Uluslararası piyasalarda yaşanan belirsizliklere ve ödemeler dengesi finansmanında karşılaşılan sınırlamalara rağmen özellikle TL cinsinden finansal varlıklara olan talep güçlü kalmaya devam etmiş, finansal varlıkların gsyih'ya oranı önemli ölçüde yükselmiştir. Nakit, mevduat ve sermaye piyasası araçlarından oluşan finansal varlıkların gsyih'ya oranı 2009 yılında 30 puan artarak yüzde 125'e çıkmış ve küresel kriz öncesi seviyeleri aşmıştır.

Finansal Aktifler (gsyih'ya oranı, yüzde)

	2002	2007	2008	2009
Para ve para benzeri araçlar	39	41	46	52
Nakit	2	3	3	4
Mevduat	36	37	42	48
TL	15	24	28	33
YP	21	13	14	16
Repo	1	1	0	0
Sermaye piyasası	61	72	49	73
Hisse senedi (piyasa değeri)	16	40	19	37
Bono ve tahvil	43	30	29	35
Kamu	43	30	29	35
Özel	0	0	0	0
Yatırım fonu	1	2	1	2
Toplam	99	113	95	125

Kaynak: TCMB, SPK

Finansal varlıklara olan talebin önemli bir bölümü hisse senetlerindeki artıştan kaynaklanmıştır. Tamamı kamu tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerden oluşan bono ve tahvilin oranı da 6 puan yükselmiştir. Öte yandan, para ve para benzeri varlıkların oranı, TL mevduata olan talep sayesinde 6 puan artmıştır.

TL mevduat, repo ve kısa vadeli yatırım fonlarından oluşan para talebi (M2RF) yüzde 15 oranında artmıştır. Bu gelişmede, TL vadesiz mevduat talebinin yüzde 47

oranında büyümesi önemli rol oynamıştır. 2009 yılında, TL'nin değeri dolar ve euro karşısında önemli bir değişiklik göstermemiştir. Yurtdışı kaynak kullanımının azalması, yatırımcıların repo gibi kısa vadeli TL araçlara ilgisinin artması ve TL'nin değerinin istikrarlı seyretmesi nedeniyle, para ikamesi azalmıştır.

Parasal Büyüklükler* (2009)

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme TL	dolar
M2RF	318.478	245.391	15	17
Dolaşımdaki para	30.468	23.055	13	15
Vadesiz mevduat	30.404	30.080	47	51
Repo	4.914	2.546	-13	-11
PP yatırım fonları	14.198	10.453	10	12
Vadeli mevduat	238.494	179.258	12	14
M2YRF	453.317	345.160	13	16
DTH	134.839	99.769	10	13

Kaynak: TCMB

*Katılım bankaları mevduatı dahildir.

Yabancı para mevduatın TL karşılığı değeri yüzde 10, dolar değeri ise yüzde 13 oranında artmıştır. Yabancı para mevduatı da içeren para talebi (M2YRF) TL bazında yüzde 13, dolar bazında yüzde 16 oranında büyümüştür. M2YRF'nin içinde yabancı para mevduatın payı 2008 sonuna göre 1 puan azalarak, yüzde 29 düzeyine gerilemiştir. M2RF'nin gsyih'ya oranı 5 puan artarak yüzde 38'e, M2RFY'nin oranı ise 6 puan artarak yüzde 54'e yükselmiştir.

Parasal Büyüklüklerin Dağılımı (yüzde)

	2002	2007	2008	2009
Dolaşımdaki para	5	7	7	7
Vadesiz mevduat	5	8	7	7
Repo	2	1	1	1
Yatırım fonları	3	6	5	3
Vadeli mevduat	33	48	51	53
YP	51	30	29	30
M2YRF	100	100	100	100

Kaynak: TCMB

Mevduat faiz oranları, TC Merkez Bankası'nın kısa vadeli faiz oranlarını düşürmesine paralel olarak, yılın tamamında gerilemiştir. 2008 yılı sonunda 1 aylık ve 3 aylık vade için yüzde 18 ve yüzde 20 olan faiz oranları (bileşik) 2009 yılı sonunda sırasıyla yüzde 8 ve yüzde 9'a gerilemiştir. Aynı tarih itibarıyla üç aylık yabancı para mevduat faiz oranları dolar için yüzde 5,5'ten yüzde 2,6'ya, euro için ise yüzde 4,9'dan yüzde 2,2'ye düşmüştür.

BDDK verilerine göre mevduat bankalarının toplam mevduatı yüzde 12 oranında artmıştır. TL mevduat yüzde 15, yabancı para mevduatın TL karşılığı yüzde 7 oranında büyümüştür. 2008 sonunda 100 milyar dolar olan yabancı para mevduat 2009 yılı sonunda 110 milyar dolara yükselmiştir.

Yabancı para mevduatın TL değerinin toplam mevduat içindeki payı 2008 sonuna göre 2 puan gerilemiş ve yüzde 33 olarak gerçekleşmiştir. TL mevduatın gsyih'ya oranı 5 puan artarak yüzde 33'e, yabancı para mevduatı da içeren toplam mevduatın gsyih'ya oranı 6 puan artarak yüzde 48'e yükselmiştir. Faiz oranlarının gerilemesine rağmen, TL mevduat talebinin güçlenmesi ve gsyih büyümesindeki yavaşlama mevduatın gsyih'ya oranının hızla artmasına neden olmuştur.

Toplam Mevduatın Vade Yapısı (yüzde)

	2002	2007	2008	2009
Toplam	100	100	100	100
Vadesiz	19	16	14	15
1 ay	30	28	31	27
3 ay	38	47	48	50
6 ay	8	5	3	3
12 ay+	6	5	4	4
Ortalama vade (ay)	2,8	2,5	2,4	2,4

Kaynak: TCMB

Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,4 ay olarak gerçekleşmiştir. YP mevduatın ortalama vadesi kısalırken, TL mevduatın ortalama vadesi değişmemiştir. YP mevduatın ortalama vadesi 2,8 aydan 2,7 aya düşerken, TL mevduatın ortalama vadesi 2,4 ay düzeyinde kalmıştır.

BDDK verilerine göre, katılım bankaları dahil, toplam mevduatın yüzde 35'i kamu sermayeli, yüzde 48'si özel sermayeli bankalarda toplanmıştır. 2008 sonuna göre, kamu bankalarının mevduattaki payı 1 puan artmış, özel bankaların payı ise 1 puan azalmıştır. Yabancı sermayeli bankaların mevduattaki payı ise 1 puan azalarak yüzde 12 olurken, katılım bankalarının payı 1 puan artarak yüzde 5 olmuştur.

Kamu bankaları TL mevduatın yüzde 40'ına, yabancı para mevduatın ise yüzde 26'sına sahiptir. Buna karşılık özel bankalar TL mevduatın yüzde 44'ünü, yabancı para mevduatın ise yüzde 55'ini toplamışlardır. Yabancı bankaların TL ve yabancı para mevduat içindeki payı sırasıyla yüzde 11 ve yüzde 13'tür.

Mevduat ve Kredi Stoku* (milyon TL)

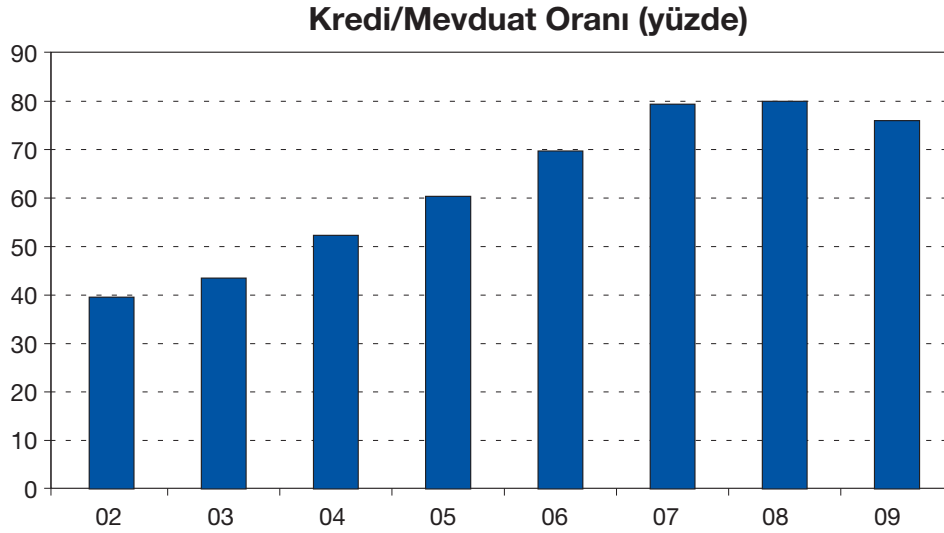
	2002	2007	2008	2009
Toplam mevduat	141.889	356.865	454.599	514.618
TL	60.075	230.461	294.093	341.412
YP	81.814	126.404	160.506	173.206
Krediler**	51.955	285.654	367.609	392.622
TL	20.662	217.027	262.285	288.209
YP	31.293	68.627	105.324	104.413
Takipteki alacaklar (Net)	1.695	1.365	2.824	3.598
-Takipteki alacaklar (Brüt)	3.041	10.322	13.881	21.852
-Takipteki alac.özel karş.	1.346	8.957	11.057	18.254
Krediler	51.955	285.654	374.877	397.708
-Kurumsal	44.954	187.853	256.839	266.757
-Bireysel	7.001	97.801	118.038	130.951
Krediler	51.955	285.654	367.609	392.622
-Yurtiçi şubelerden	36.762	244.726	302.424	338.452
-Yurtdışı şubelerden	15.193	40.928	65.185	54.170

Kaynak: BDDK, TCMB

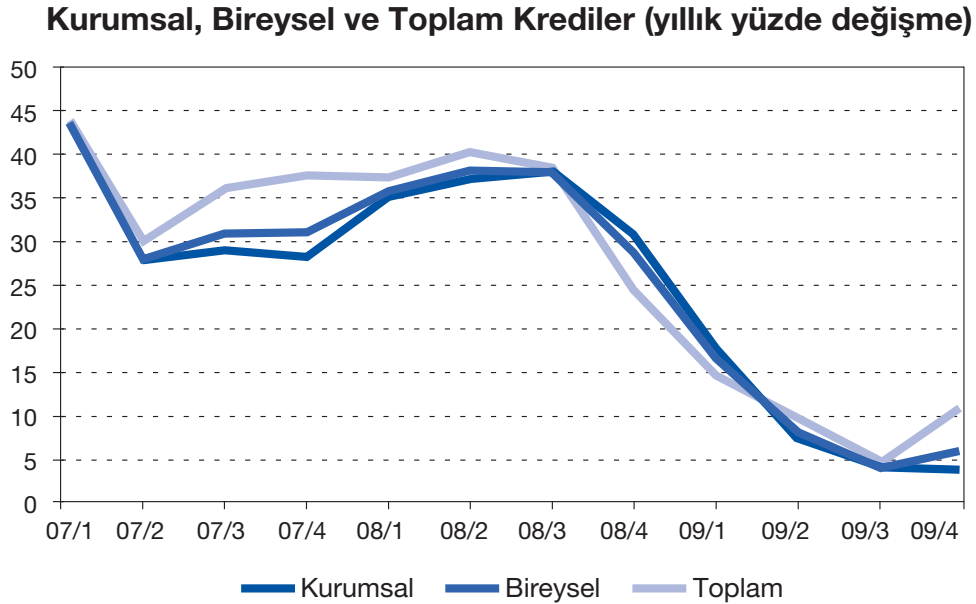
*Katılım bankaları dahildir.

** Takipteki krediler hariçtir.

Toplam mevduatın krediye dönme oranı 2008 Eylül döneminde yüzde 84 ile en yüksek düzeyine yükselmiş, 2008 yılı sonunda yüzde 81'e, 2009 yılı sonunda yüzde 76'ya gerilemiştir. Bu oran kamu sermayeli bankalarda yüzde 56, özel sermayeli bankalarda yüzde 78, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 102 olmuştur.

Kredi stokundaki yıllık büyüme hızı, Ekim 2008 itibariyle yüzde 41 olmuş ve bu tarihten sonra gerilemeye başlamıştır. Kredi stokundaki büyüme hızı Ekim 2009 itibariyle yüzde 0'a kadar düştükten sonra, yılın son iki ayında yeniden artmaya başlamış ve Aralık 2009 itibariyle yüzde 5'e yükselmiştir. TL krediler yüzde 9 artarken, yabancı para krediler ise yüzde 2 oranında daralmıştır. Kurumsal krediler yüzde 4, bireysel krediler ise yüzde 11 oranında büyümüştür. Bireysel kredilerin toplam kredi stoku içindeki payı, 2008 sonuna göre 1 puan artarak yüzde 33'e yükselmiştir. Bu gelişmede özellikle, konut kredileri ve diğer bireysel kredilerdeki artış etkili olmuştur. Taşıt kredileri gerilemiştir.

Tahsili gecikmiş alacaklar, özel karşılık öncesinde yüzde 57, özel karşılık sonrasında ise yüzde 27 oranında büyümüştür. Özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacakların toplam kredilere oranı 2 puan artarak, yüzde 6'ya yükselmiştir. Özel karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacakların toplam kredilere oranı ise yüzde 0,8'den yüzde 0,9'a yükselmiştir. Bireysel kredilerde tahsili gecikmiş kredi oranı yüzde 6,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Kredilerin yüzde 91'i mevduat bankaları, yüzde 6'sı katılım bankaları, yüzde 3'ü ise kalkınma ve yatırım bankaları tarafından kullanılmıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları tarafından kullanılan kredilerin toplam kredilerdeki payı yüzde 49, kamu sermayeli bankaların payı yüzde 26 olmuştur. Yabancı sermayeli bankaların kredilerdeki payı ise yüzde 16 düzeyindedir.

Bankacılık sektörü toplam kredilerinin gsyih'ya oranı yüzde 39 olmuştur. Toplam kredilerin yüzde 85'i yurtiçi şubelerden, yüzde 15'i ise yurtdışı şubelerden kullanılmıştır. Yurtdışı şubelerden kullanılan kredilerin büyük kısmı yabancı para cinsindendir ve toplam kredi stoku içinde payı azalmıştır. Türkiye'de yerleşik bankaların döviz kazancı olmayan sektörler yabancı para kredi açmalarına imkan veren değişiklikler sayesinde ve küresel krizin etkisiyle yurtdışından borçlanma imkanlarının sınırlandırılması nedeniyle, finansal olmayan kuruluşların yurtdışından yabancı para cinsinden kredi kullanımı azalmıştır.

Kurumsal Krediler ve Finansal Olmayan Sektör Dış Borcu (milyon dolar)

	2002	2008	2009
Kurumsal Krediler (YP)	19.085	70.436	67.199
-Yurtiçi şubelerden	10.923	24.327	30.836
-Yurtdışı şubelerden	8.162	43.302	36.363
Finansal olmayan sektörün			
-Dış borç stoku	32.986	122.359	114.096
-Yurtdışı YP borçlanması	24.824	79.057	77.773

* Dövizde endeksli krediler dahildir.

Yurtiçinde yerleşik bankaların kullandığı toplam yabancı para kurumsal krediler 67 milyar dolar olmuştur. Yurtiçi şubelerden kullanılan yabancı para krediler 6 milyar dolar artarken, yurtdışı şubelerden kullanılan yabancı para krediler 7 milyar dolar azalmıştır. Finansal olmayan sektörün toplam dış borç stoku yaklaşık olarak 8 milyar dolar azalarak 114 milyar dolara gerilemiştir. Bunun yüzde 68'i yurtdışında yerleşik finansal kuruluşlardan kullanılmıştır.

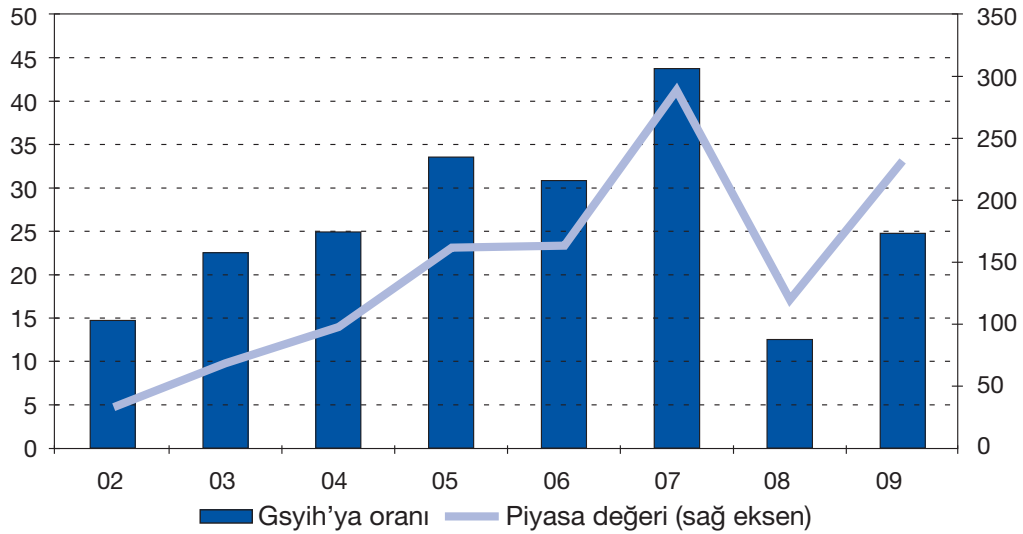
2.6. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) 100 endeksi, 2009 yılında hem dolar, hem de TL bazında artmıştır. Endeks, dolar bazında yüzde 101 oranında artarak 2.068 puan, TL bazında ise yüzde 97 oranında artarak 52.825 puan değerine yükselmiştir. Öte yandan toplam işlem hacmi yüzde 19 oranında büyüyerek 299 milyar dolar olmuştur.

Ekonomik faaliyetlerdeki daralmanın sınırlandırılmasına yönelik önlemlere bağlı olarak, ekonomide küçülmenin 2009 yılının ilk çeyreğinden itibaren yavaşlaması, son çeyrekte yeniden büyümeye geçilmesi, enflasyonun ve faiz oranlarının düşmesi, finansal sektörün ekonomik faaliyeti finanse etmeye devam etmesi, tahsili gecikmiş alacakların beklenenden daha düşük kalması, bankaların kar performansında artış, TL'nin değerinin yabancı paralar karşısında istikrarlı bir duruş sergilemesi, Borsa'daki toparlanmayı hızlandırmıştır.

Borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri 2008 yıl sonunda 119 milyar dolardan, 2009 yıl sonunda 232 milyar dolara yükselmiştir. Piyasa değerinin gsyih'ya oranı da yüzde 13'ten yüzde 25'e yükselmiştir.

İMKB Toplam Piyasa Değeri (milyar dolar) ve Gsyih'ya Oranı (yüzde)

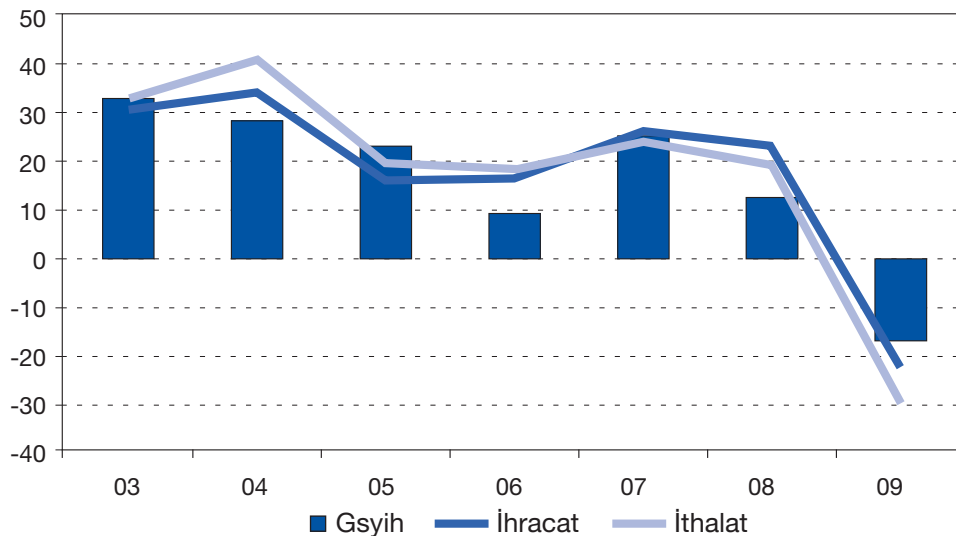
Borsada işlem gören şirket sayısı 2008 yılına göre 1 adet azalarak 325 olmuştur. Öte yandan borsa yatırım fonları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve menkul kıymetler yatırım fonlarından oluşan 51 şirket yeni kurulan Kurumsal Ürün Pazarı altında yeniden sınıflandırılmıştır.

2.7. Dış ticaret dengesi

Gelişmiş ülkelerin ekonomilerinden yaşanan küçülme, dünyada ticaret hacminin daralması, Türkiye'de iç ve dış talebin gerilmesi yanında enerji ve emtia fiyatlarının düşmesinin de etkisiyle dış ticaret hacmi 2009 yılında yüzde 27 oranında azalarak 243 milyar dolar olmuştur.

Dış ticaret hacminin gsyih'ya oranı yüzde 39 düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı yüzde 44 oranında azalarak 39 milyar dolar olmuştur. Dış ticaret açığının gsyih'ya oranı 3 puan azalarak yüzde 6'ya gerilemiştir.

Gsyih, İhracat ve İthalat Büyüme Hızı (dolar bazında, yıllık, yüzde)

İhracat yüzde 23 oranında küçülerek 102 milyar dolara, ithalat ise yüzde 30 oranında küçülerek 141 milyar dolara gerilemiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı 8 puan artarak yüzde 73'e yükselmiştir. İhracatın gsyih'ya oranı 2008 yılsonuna göre 1 puan azalarak, yüzde 17 olurken, ithalatın gsyih'ya oranı 4 puan azalarak yüzde 23 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yıllık ortalamaya göre ihracat miktar endeksi yüzde 7, ithalat miktar endeksi ise yüzde 14 oranında azalmıştır. Öte yandan, ihracat fiyat endeksi yüzde 17 ve ithalat fiyat endeksi ise yüzde 20 oranında azalmıştır.

Dış Ticaret (milyar dolar)

	2002	2007	2008	2009
İhracat	36	107	132	102
İthalat	52	170	202	141
Dış ticaret açığı	16	63	70	39
Dış ticaret hacmi	88	277	334	243
Dış ticaret açığı/gsyih	9	11	9	6
İhracat/ithalat (%)	70	63	65	73
Fiyat endeksi* (2003=100)				
İhracat	91	145	168	140
İthalat	95	147	178	142
Miktar endeksi* (2003=100)				
İhracat	81	157	167	155
İthalat	72	167	164	142

Kaynak: TÜİK

* Ortalama

Mal grupları itibariyle ithalat, sermaye mallarında yüzde 24, ara mallarında yüzde 35 ve tüketim mallarında ise yüzde 10 oranında azalmıştır. Ara malları ithalatı toplam ithalatın yüzde 71'ini oluşturmuştur.

Sektörler itibariyle, imalat sanayii ithalatı toplam ithalatın yüzde 79'unu oluşturmuştur. İmalat sanayiinde ağırlıklı paya sahip olan alt sektörler, makine, kara taşıtları, demir çelik elektrikli makine ve cihazlar ile plastik sektörleridir. Madencilik sektörü yüzde 15 oranında paya sahiptir. 2009 yılında büyük ölçüde ham petrol ve doğalgaz kalemlerinden oluşan mineral yağlar ve yakıtlar kalemi geçen yıla göre yüzde 38 oranında daralarak 29,9 milyar dolar olmuş ve toplam ithalatın yüzde 21'ini oluşturmuştur.

Mal Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2009

	İhracat			İthalat		
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay
Sermaye malları	11.119	-34	11	21.442	-24	15
Ara malları	49.713	-27	49	99.402	-35	71
Tüketim malları	40.773	-13	40	19.261	-10	14
Diğer	560	14	0	670	-5	0
Toplam	102.165	-23	100	140.775	-30	100

Kaynak: TÜİK

Mal grupları itibariyle ihracatın yüzde 40'ı tüketim mallarından, yüzde 49'u ara mallarından, yüzde 11'i ise sermaye mallarından oluşturmuştur. Sektörler itibariyle ihracatın dağılımında imalat sanayiinin payı yüzde 91, tarımın payı ise yüzde 6

olmuştur. İmalat sanayiinde, kara taşıtları, tekstil, demir çelik, makineler ve elektrikli makineler ağırlıklı paya sahip alt sektörlerdir.

Dış ticarete AB ülkeleri yüzde 43 oranında bir paya sahiptir. AB dışı Avrupa ülkelerinin payı yüzde 15'tir. AB ülkeleri ile dış ticaret açığı 2008 yılında 11,4 milyar dolardan 2009 yılında 9,5 milyar dolara düşmüştür. AB ülkelerinin ithalattaki payı yüzde 40, ihracattaki payı ise yüzde 46'dır.

Ülke Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2009

	İhracat			İthalat			İhracat-İthalat
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar
AB	47.014	-26	46	56.513	-24	40	-9.499
Serbest bölge	1.956	-35	2	965	-28	1	991
Diğer ülkeler	53.195	-19	52	83.297	-34	59	-30.102
Avrupa	11.359	-28	11	26.142	-41	19	-14.783
Afrika	10.182	12	10	5.699	-27	4	4.483
Amerika	4.838	-26	5	12.266	-29	9	-7.428
Yakın ve Orta Doğu	19.190	-25	19	9.590	-46	7	9.600
Diğer Asya	6.705	-5	7	28.820	-24	20	-22.115
Diğer	921	-50	1	780	-15	1	141
Toplam	102.165	-23	100	140.775	-30	100	-38.610

Kaynak: TÜİK

Dış ticaret hacminde, Almanya yüzde 9,8 oranındaki pay ile ilk sıraya yükselmiştir. Bu gelişmede, 2009 yılında azalan enerji ithalatı nedeniyle Rusya'nın payının gerilemesi etkili olmuştur. Bu ülkeyi yüzde 8,6 ile Rusya ve yüzde 5,7 ile İtalya izlemektedir. Almanya'ya yapılan ihracat toplamın yüzde 10'unu, Rusya'dan yapılan ithalat ise toplamın yüzde 14'ünü oluşturmuştur. Diğer Asya ülkeleri grubunda görülen dış ticaret açığı büyük ölçüde Çin ve Güney Kore ile yapılan ticaretten kaynaklanmıştır.

2.8. Ödemeler dengesi

İthalattaki hızlı düşüş nedeniyle cari işlemler açığı bir önceki yıla göre yüzde 67 oranında azalarak 14 milyar dolara gerilemiştir. Cari işlemler açığının gsyih'ya oranı yüzde 5,6'dan yüzde 2,3'e gerilemiştir.

Cari İşlemler Dengesi (milyon dolar)

	2002	2007	2008	2009
Cari işlemler dengesi	-1.522	-38.219	-41.947	-13.854
-Mal dengesi	-8.337	-46.677	-53.022	-24.729
-İhracat(fob)	40.124	115.364	140.799	109.672
-İthalat(fob)	-48.461	-162.041	-193.821	-134.401
-Hizmetler dengesi(net)	7.879	13.323	17.121	16.219
-Turizm gelirleri(net)	6.599	15.227	18.445	17.103
-Gelir dengesi(net)	-5.637	-7.108	-8.159	-7.646
-Doğrudan yatırımlar	-86	-2.100	-2.610	-2.248
-Portföy yatırımları	-835	383	972	267
-Diğer yatırımlar	-3.633	-5.321	-6.455	-5.560
-Faiz ödemeleri	-4.417	-7.479	-8.477	-7.245
-Cari transferler	3.490	2.243	2.113	2.302
-İşçi gelirleri	1.936	1.209	1.431	934

Kaynak: TCMB

Dış ticaret açığı yüzde 53 oranında azalarak 24,7 milyar dolar olmuştur. Gelir dengesi 7,6 milyar dolar açık vermiştir. Gelir dengesi altında yer alan en önemli kalem olan faiz giderleri 8,5 milyar dolardan 7,2 milyar dolara gerilemiştir. Net turizm gelirlerinin cari işlemler dengesine katkısı 17 milyar dolar olmuştur.

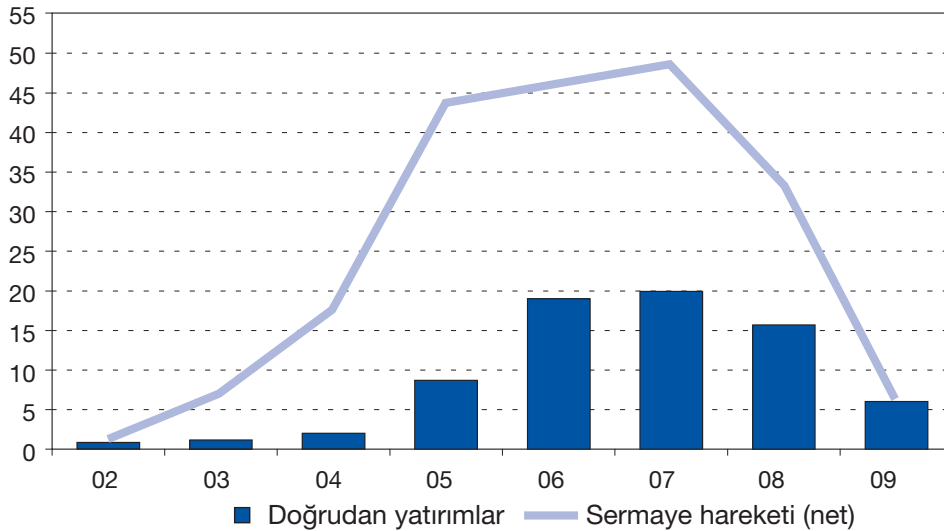
Sermaye ve Finans Hesapları (milyon dolar)

	2002	2007	2008	2009
Sermaye ve finans hesapları	1.161	48.637	33.536	6.208
-Sermaye hesabı(net)	0	0	0	0
-Finans hesabı(net)	1.161	48.637	33.536	6.208
-Doğrudan yatırımlar(net)	863	19.940	15.720	6.026
-Portföy yatırımları(net)	-593	717	-5.046	198
-Diğer yatırımlar(net)	891	27.980	24.563	-696
-Net hata ve noksan	149	1.597	5.653	8.437
Genel denge	-212	12.015	-2.758	791
-IMF kredileri	6.365	-3.983	1.701	-680
-Resmi rezervler	-6.153	-8.032	1.057	-111

Kaynak: TCMB

Aralık 2009 itibariyle yıllık bazda sermaye girişi, 2008 yılında olduğu gibi cari işlemler açığının altında kalmıştır. Sermaye girişi 2008 yılı sonu itibariyle 34 milyar dolardan, 2009 yılı sonunda 6 milyar dolara gerilemiştir. Sermaye girişindeki belirgin yavaşlama, özellikle net doğrudan yatırımlar ve net diğer yatırımlardaki azalıştan kaynaklanmıştır. Öte yandan, net portföy yatırımlarında, geçen yılın aksine çıkış yaşanmamıştır. Net diğer yatırımlardaki azalış, reel sektörün dış borç kullanımındaki gerilemeden kaynaklanmıştır.

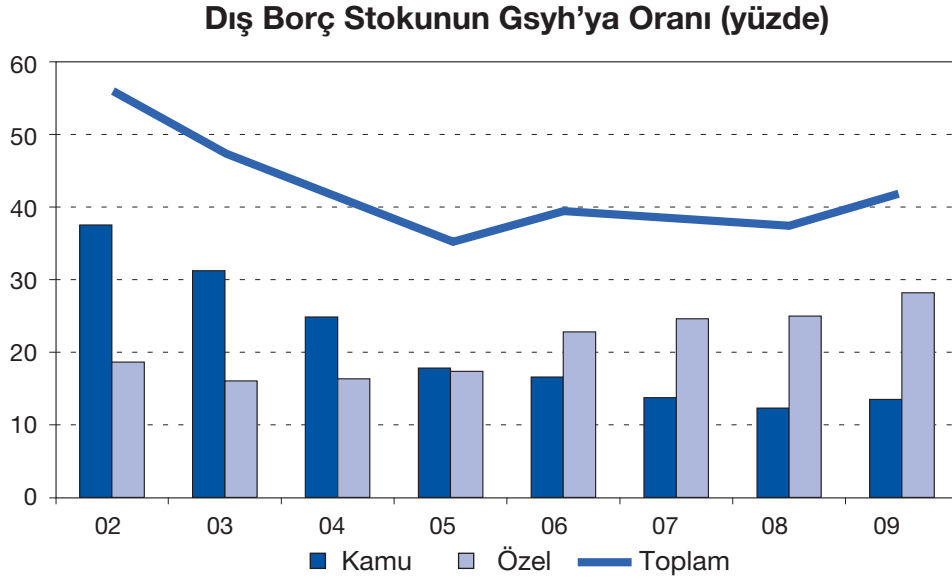
Sermaye Hareketleri ve Doğrudan Yatırımlar (milyar dolar)

Diğer taraftan, net hata ve noksan kalemi 8,4 milyar dolar fazla vermiştir. Bu sayede rezervlerde artış kaydedilmiştir. Rezerv varlıklar 0,8 milyar dolar fazla vermiştir. Uluslararası Para Fonuna 0,7 milyar dolar ödenmiş; resmi rezervler ise 0,1 milyar dolar artmıştır.

2.9. Dış borç stoku

Dış borç stoku, 2009 yılında 6,6 milyar dolar azalarak, 271,1 milyar dolara gerilemiştir. Dış borç stoku kamuda 5,3 milyar dolar artarak 83,5 milyar dolara yükselirken, özel sektörde 11,1 milyar dolar azalarak 174,3 milyar dolara gerilemiştir. Merkez Bankasının dış borçları ise 0,8 milyar dolar azalarak 13,3 milyar dolar düzeyine gerilemiştir. Uzun vadeli dış borç stoku 8,1 milyar dolar azalırken, kısa vadeli dış borç stoku ise 1,6 milyar dolar artmıştır. Uzun vadeli dış borç stoku içinde, kamu kesiminin (Merkez Bankası hariç) borçları 4,9 milyar dolar artarak 79,9 milyar dolar olmuştur. Özel kesimin uzun vadeli dış borç stoku ise 12,3 milyar dolar azalmıştır.

Dış borç stokunun gsyih'ya oranı 2008 sonuna göre 6,5 puan artarak yüzde 43,9'a yükselmiştir. Uzun vadeli borçların gsyih'ya oranı 4,9 puan artarak yüzde 35,5'e kısa vadeli borçların oranı ise 1,6 puan artarak, yüzde 8,4'e yükselmiştir. Dış borç stoku gerilemesine rağmen, gsyih'daki dolar bazında yüzde 17'lik gerileme nedeniyle, dış borç stokunun gsyih'ya oranı yükselmiştir.

Dış Borç Stoku (milyar dolar)

	2002	2007	2008	2009*
Uzun vadeli	113,3	205,8	227,2	219,1
Kamu	63,6	71,3	75,0	79,9
TCMB	20,3	13,5	12,2	11,5
Özel	29,1	120,9	140,0	127,7
Finansal kuruluşlar	4,8	41,7	41,1	35,4
Bankalar	3,0	30,7	30,0	27,9
Finansal olmayan kuruluşlar	24,3	79,2	98,9	92,3
Kısa vadeli	16,4	43,2	50,4	52,0
Kamu	0,9	2,2	3,2	3,6
TCMB	1,7	2,3	1,9	1,8
Finansal kuruluşlar	5,4	16,2	45,3	46,7
Finansal olmayan kuruluşlar	8,4	22,5	23,5	21,8
Toplam	129,5	249,0	277,7	271,1

Kaynak: HM

*Geçici

Toplam dış borç stokunun yüzde 31'i kamu kesimine, yüzde 5'i Merkez Bankası'na aittir. Banka sistemi dış borç stoku içinde yüzde 19 oranında, banka dışı kesimler ise yüzde 45 oranında paya sahiptir. Kamu kesimi dış borçlarının (Merkez Bankası hariç) gsyih'ya oranı yüzde 14 düzeyindedir.

Uzun vadeli dış borç stokunun 38 milyar doları resmi kreditorlere, 140 milyar doları ise özel kreditorlere aittir. Resmi kreditorler içinde en büyük pay 31 milyar dolar ile Uluslararası Para Fonu'nun da dahil olduğu uluslararası kuruluşlar kalemine aittir. Ayrıca tamamı uzun vadeli olan tahvil stoku Aralık 2009 itibariyle 41 milyar dolar düzeyindedir.

3. 2009 Yılında Türkiye’de Bankacılık Sektörü¹

3.1. Banka ve şube sayısı

Türkiye’de faaliyet gösteren banka sayısı 49’dur. Bunlardan 4 tanesi katılım bankalarıdır.² Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 2008 sonuna göre değişmemiş ve 45 olmuştur.

Bankaların 32 tanesi mevduat bankası, 13 tanesi ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 3’ü kamusal sermayeli, 11’i ise özel sermayeli bankadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde 1 banka bulunmaktadır. Yurtdışı yerleşiklerin yüzde 51 ve daha fazla oranda paya sahip oldukları yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 17 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3’ü kamu sermayeli, 6’sı özel sermayeli ve 4’ü yabancı sermayeli bankadır.

Banka ve Şube Sayısı*

	2002		2008		2009	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat bankaları	40	6.087	32	8.741	32	8.991
Kamu bankaları	3	2.019	3	2.416	3	2.530
Özel bankalar	20	3.659	11	4.290	11	4.390
Fondaki bankalar	2	203	1	1	1	1
Yabancı bankalar	15	206	17	2.034	17	2.062
Kalkınma ve yatırım bankaları	14	19	13	49	13	44
Kamu bankaları	3	4	3	23	3	22
Özel bankalar	8	12	6	12	6	15
Yabancı bankalar	3	3	4	14	4	7
Toplam	54	6.106	45	8.790	45	9.027

* K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Küresel dalgalanmaların olumsuz etkisine rağmen, sektörün güçlü sermayesi, sağlıklı bilanço yapısı ve artan karlılık sonucu, şube sayısı 2009 yılında kalkınma ve yatırım bankaları hariç bütün banka gruplarında artmıştır. Toplam şube sayısı 237 adet artarak 9.027’ye yükselmiştir.

Şube sayısı mevduat bankaları grubunda 248 adet artarken, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 5 adet azalmıştır. Şube sayısı, özel sermayeli mevduat bankalarında 100 adet, kamu sermayeli mevduat bankalarında 114 adet ve yabancı sermayeli mevduat bankalarında 28 adet artmıştır.

3.2. Personel sayısı

Şube sayısına benzer şekilde, çalışan sayısı da 2009 yılında artmaya devam etmiştir. Çalışan sayısı, kamu sermayeli mevduat bankalarında 1.523, özel bankalarda 112 kişi artarken, yabancı bankalarda 891 kişi, Fon bankasında ise 6 kişi azalmıştır. Çalışan sayısı, kalkınma ve yatırım bankalarında 66 kişi artmıştır.

¹ Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının verilerini içermektedir.

² Katılım bankaları hakkında detaylı bilgiye www.bddk.org.tr ve www.tkbb.org.tr adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Bankacılık Sisteminde İstihdam

	2002	2008	2009
Mevduat bankaları	118.329	166.325	167.063
Kamu bankaları	40.159	43.333	44.856
Özel bankalar	66.869	82.158	82.270
Fondaki bankalar	5.886	267	261
Yabancı bankalar	5.416	40.567	39.676
Kalkınma ve yatırım bankaları	4.942	5.273	5.339
Kamu bankaları	4.174	4.146	4.165
Özel bankalar	691	794	842
Yabancı bankalar	77	333	332
Toplam	123.271	171.598	172.402

Kaynak: TBB

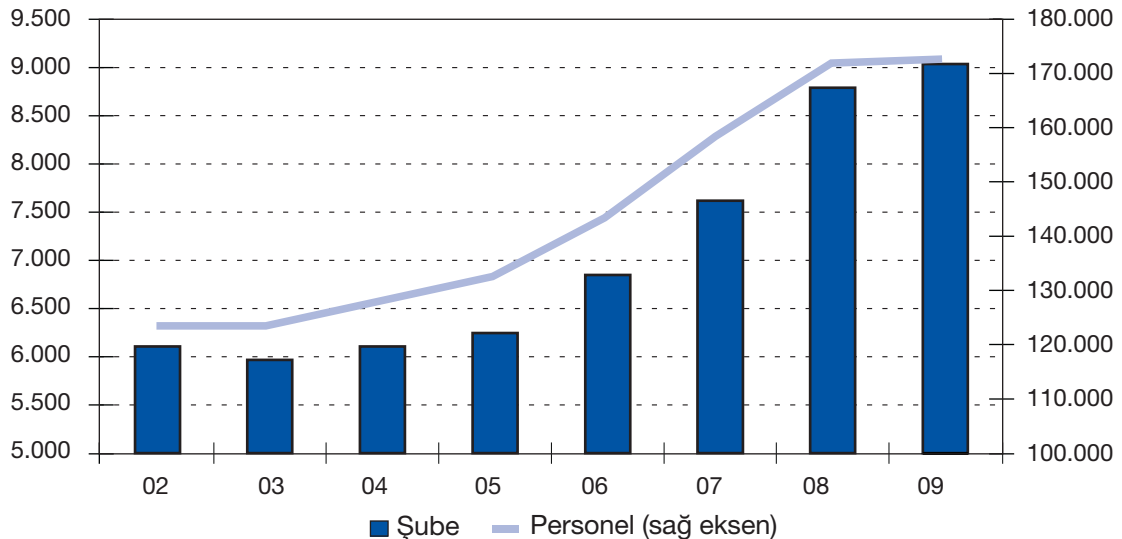
Banka çalışanlarının yüzde 97'si mevduat bankaları, yüzde 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları tarafından istihdam edilmiştir.

Banka Başına Şube ve Çalışan Sayısı

	2002	Şube 2008	2009	2002	Çalışan 2008	2009
Mevduat bankaları	152	273	281	2.958	5.198	5.221
Kamu bankaları	673	806	843	13.386	14.444	14.952
Özel bankalar	183	390	399	3.343	7.469	7.479
Fondaki bankalar	102	1	1	2.943	267	261
Yabancı bankalar	14	120	122	361	2.386	2.334
Kalkınma ve yatırım bankaları	1	4	3	353	406	411
Kamu bankaları	1	8	8	1.391	1.382	1.388
Özel bankalar	2	2	3	86	132	140
Yabancı bankalar	1	4	2	26	83	83
Toplam	113	195	201	2.283	3.813	3.831

Kaynak: TBB

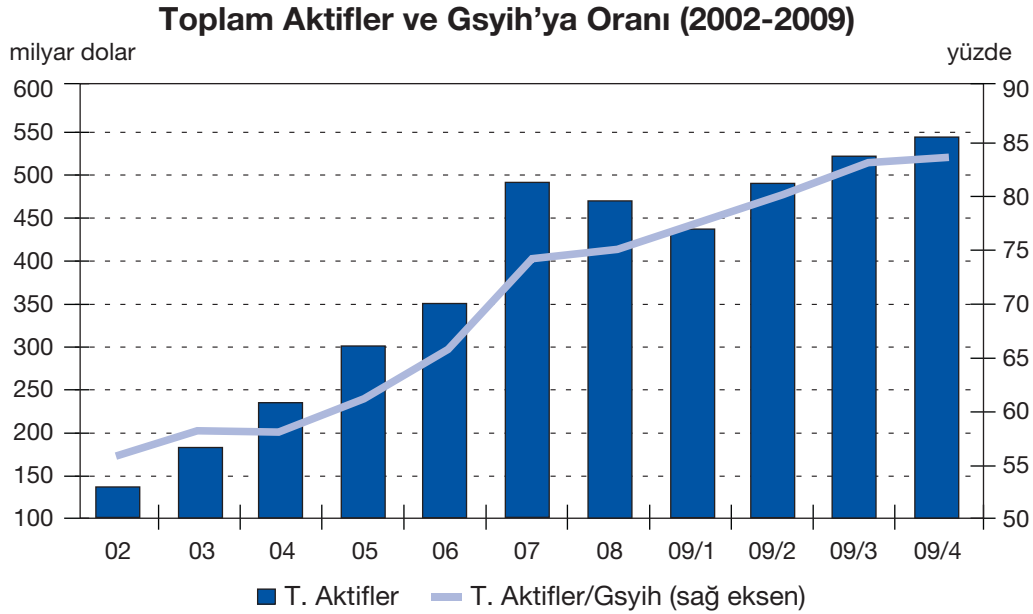
Bankacılık sektöründe personelin yüzde 26'sı kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 48'i özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 23'ü yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

Şube ve Personel Sayısı (2002-2009)

2009 yılında şube sayısında, serinin izlenmeye başladığı 1961 yılından bu yana en yüksek düzeye ulaşılmış; personel sayısında ise 1999'dan sonraki en yüksek istihdam gerçekleşmiştir.

3.3. Bilanço büyüklüğü

Toplam aktifler, 2009 sonu itibariyle, bir önceki yıla göre yüzde 13 artarak 799 milyar TL'ye (537 milyar dolar) yükselmiştir. Dolar bazında artış yüzde 16 oranında gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin gsyih'ya oranı 10 puan artarak yüzde 84 olmuştur.

Toplam aktiflerde büyüme mevduat bankaları grubunda, kamu sermayeli bankalarda yüzde 20, özel sermayeli bankalarda yüzde 12 ve yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 3 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının bilançolarındaki artış hızı yüzde 18 olmuştur.

Toplam Aktifler, Aralık 2009

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ. (TL)	Yüzde değ. (dolar)
Mevduat bankaları	771.512	518.733	13	16
Kamu bankaları	249.976	168.074	20	23
Özel bankalar	413.241	277.846	12	14
Fon bankaları	807	542	-3	-1
Yabancı bankalar	107.488	72.270	3	5
Kalkınma ve yatırım bankaları	27.021	18.168	18	21
Toplam	798.533	536.901	13	16

Kaynak: TBB

Toplam aktiflerin TL bazında yıllık büyüme hızı yılın tamamında yavaşlamış ve yüzde 26'dan yüzde 13'e gerilemiştir. Bu gelişmeyi etkileyen ana faktörler, özellikle 2009 yılının ilk yarısında, ekonomik faaliyetin yavaşlaması nedeniyle çalışma ve yatırım amaçlı nitelikli kredi talebinin daralması, kamunun borçlanma ihtiyacının artması, kredi riskinin yükselmesi nedeniyle bankaların daha ihtiyatlı davranmaları ve yurtdışından kaynak kullanımının azalması etkili olmuştur. Öte yandan, BDDK ve Merkez Bankası tarafından alınan önlemler sayesinde bankaların likidite kaygıları

azalmış, kredi kalitesi yüksek müşterilere tek haneli faiz oranı ve uzun vadeli kredi arzının arttırılmasında ciddi bir rekabet yaşanmıştır.

Mevduat, en önemli kaynak olma niteliğini sürdürmüştür. Yurtdışı borçlanmanın daha sınırlı hale gelmesi ve maliyetinin görece yüksek olması nedeniyle, bankalar yurtdışından kaynak teminini azaltmışlardır.

Başlıca Bilanço Kalemlerinde Değişme (milyon TL)

Varlıklar	
Aralık 08-Aralık 09	
Likit aktifler	1.681
Menkul değerler cüzdanı	73.123
Krediler	14.112
Diğer aktifler	3.746
Toplam	92.662
-TL	94.036
-YP	-1.374
Kaynaklar	
Aralık 08-Aralık 09	
Mevduat	53.774
Mevduat dışı kaynaklar	12.454
Özkaynaklar	23.772
Diğer pasifler	2.662
Toplam	92.662
-TL	85.448
-YP	7.213

Kaynak: TBB

Bankacılık sektörünün toplam bilanço büyüklüğü, 2009 yılında 93 milyar TL artmıştır. Bu artışın yüzde 58'i (53,8 milyar TL) mevduattan; yüzde 13'ü (12,5 milyar TL) mevduat dışı kaynaklardan, yüzde 26'sı (23,8 milyar TL) özkaynaklardan ve yüzde 3'ü (2,7 milyar TL) diğer pasiflerden gelmiştir. Sağlanan kaynakların yüzde 79'u (73,1 milyar TL) menkul değerler cüzdanına, yüzde 15'i (14,1 milyar TL) kredilere, yüzde 2'si (1,7 milyar TL) likit aktiflere ayrılmıştır.

3.4. Sektör Payları

Mevduat bankalarının toplam aktiflerinin sektör içindeki payı yüzde 97, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise yüzde 3 olmuştur. Mevduat bankaları grubunda yer alan kamu sermayeli bankaların toplam aktifler içindeki payı 2 puan artarken, yabancı bankaların payı 2 puan azalmıştır.

Grupların Sektör Payları (yüzde)

	Toplam aktifler			Toplam mevduat			Toplam krediler		
	02	08	09	02	08	09	02	08	09
Mevduat bankaları	96	97	97	100	100	100	89	96	96
Kamu bankaları	36	29	31	39	36	37	20	24	27
Özel bankalar	56	52	52	58	51	50	65	54	52
Fon bankaları		0	0		0	0		0	0
Yabancı bankalar	3	15	13	2	13	13	4	18	17
Kalkınma ve yatırım bankaları	4	3	3	-	-	-	11	4	4
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TBB

Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 50'ye gerilerken, kamu sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 37'ye yükselmiştir. Toplam krediler içinde kamu bankalarının toplam payı yüzde 24'ten yüzde 27'ye yükselirken; özel bankaların payı 2 puan azalarak yüzde 52'ye, yabancı bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 17'ye gerilemiştir.

3.5. Yoğunlaşma

Sektördeki ilk beş bankanın toplam aktifler ve mevduat içindeki payı 1'er puan artmış; kredilerdeki payı ise 3 puan düşmüştür. İlk on bankanın toplam aktifler ve mevduat içindeki payı, benzer şekilde 1'er puan artmış; kredilerdeki payı ise 1 puan düşmüştür.

Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (yüzde)

	2002	2007	2008	2009
İlk beş banka*				
T. aktif	58	62	62	63
T. mevduat	61	64	65	66
T. krediler	55	57	58	55
İlk on banka*				
T. aktif	81	85	86	87
T. mevduat	86	89	90	91
T. krediler	74	83	84	85

Kaynak: TBB

* Toplam aktiflere göre

İlk beş banka içinde 2009 sonunda, 2 kamu bankası ve 3 özel banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası, 4 özel banka ve 3 yabancı sermayeli banka bulunmaktadır.

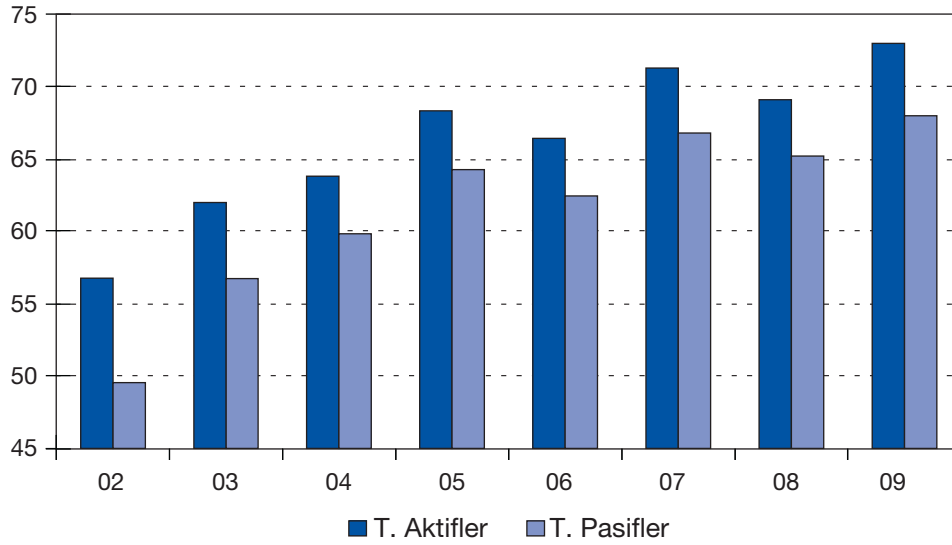
Banka Büyüklükleri (2009)

Milyar USD →	+0-2		2-5		5-10		10-20		20-40		40+
	02	09	02	09	02	09	02	09	02	09	09
Sayı											
Mevd. b.	26	14	7	4	1	3	5	4	1	0	7
Kamu					1		1		1	0	3
Özel	11	3	5	2		1	4	1			4
Yabancı	10	10		2		2		3			
Fon	5	1	2								
Kal.Yat. b.	13	10	1	2		1					
Toplam	39	24	8	6	1	4	5	4	1	0	7

Aktif büyüklüğü 40 milyar doların üzerinde 7 banka ve 10 milyar dolar ile 20 milyar dolar arasında 4 banka vardır. Bununla birlikte, bankaların yarısından fazlasının aktif büyüklüğü 2 milyar doların altındadır.

3.6. Bilanço TL-YP yapısı ve “YP aktifler-YP pasifler”

Aralık 2009 itibarıyla, yıllık bazda TL aktifler yüzde 19 artarken, YP aktifler ise yüzde 1 oranında azalmıştır. Pasif tarafta, TL pasifler yüzde 19, yabancı para pasifler ise yüzde 3 oranında artmıştır.

TL Kalemlerin Bilanço İçindeki Payı (2002-2009, yüzde)

TL'ye olan talebin güçlü kalması, dış kaynak kullanımının azalması, TL'nin yabancı paralar karşısında değerinin önemli bir değişme göstermemesi, özkaynaklar ve menkul değerler cüzdanındaki büyüme bilanço içinde TL ağırlığının korunmasını sağlamıştır. Bilanço içinde TL aktiflerin payı yüzde 69'dan yüzde 73'e, TL pasiflerin payı ise yüzde 65'ten yüzde 68'e yükselmiştir.

Bilanço İçinde Yabancı Para ve "YP Aktifler-YP Pasifler"(*)

	YP aktifler Yüzde pay		YP pasifler Yüzde pay		YP aktifler-YP pasifler Milyar dolar	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Mevduat bankaları	31	27	35	32	-17,0	-23,5
Kamu bankaları	23	21	24	22	-1,4	-1,5
Özel bankalar	37	32	39	36	-2,9	-9,3
Fon bankaları	13	13	13	13	0,0	0,0
Yabancı bankalar	24	20	43	38	-12,8	-12,7
Kalkınma ve yatırım bankaları	27	30	34	34	-1,0	-0,8
Sektör	31	27	35	32	-18,0	-24,2

(*) Tabloda kullanılan "Yabancı Para Aktifler-Yabancı Para Pasifler" tanımı sadece bilanço içi döviz varlıkları ve döviz yükümlülüklerini içermektedir. Bu nedenle, bu tanım "Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosu"nda yer alan "Net Genel Pozisyon" tanımından farklıdır. Dolayısıyla raporda yer alan tanım dövizde endeksli krediler ile bilanço dışı döviz varlık ve yükümlülüklerini içermemektedir. Yapılacak değerlendirmelerde bu husus dikkate alınmalıdır.

Bu bankalarda, TL aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 79, özel sermayeli bankalarda ise yüzde 68 düzeyindedir. Benzer farklılıklar kaynakların dağılımında da vardır. Nitekim kamu sermayeli bankalarda, TL kaynakların toplam kaynaklar içindeki payı yüzde 78 iken, bu oran özel sermayeli bankalarda yüzde 65'tir.

Bankacılık sektöründe bilanço içi döviz pozisyonunu gösteren döviz aktifleri ile döviz pasifleri arasındaki fark 2009 yılında 24,2 milyar dolar olmuştur. Buna karşılık, yabancı para net genel pozisyonu 46 milyon dolar fazla vermiştir. Bilanço içi net döviz pozisyonunun toplam 12,7 milyar doları yabancı bankalara aittir. Net döviz pozisyonunun özkaynaklara oranı yüzde 0,06 düzeyindedir.

Yabancı Para Net Genel Pozisyonu* (milyon dolar)

	2007	2008	2009
Mevduat bankaları	-298*	-129*	107*
Kamu bankaları	156	-191	93
Özel bankalar	-219	44	98
Yabancı bankalar	-235	18	-84
Kalkınma ve yatırım bankaları	2	38	-111
Sektör	-296	16	46

Kaynak: BDDK

* Fon bankaları hariç.

Gruplar itibariyle, TL kalemlerin bilanço içindeki ağırlığı önemli farklılıklar göstermektedir. Kamu sermayeli bankaların bilançosu TL ağırlıklı bir yapıya sahiptir.

3.7. Aktiflerin yapısı

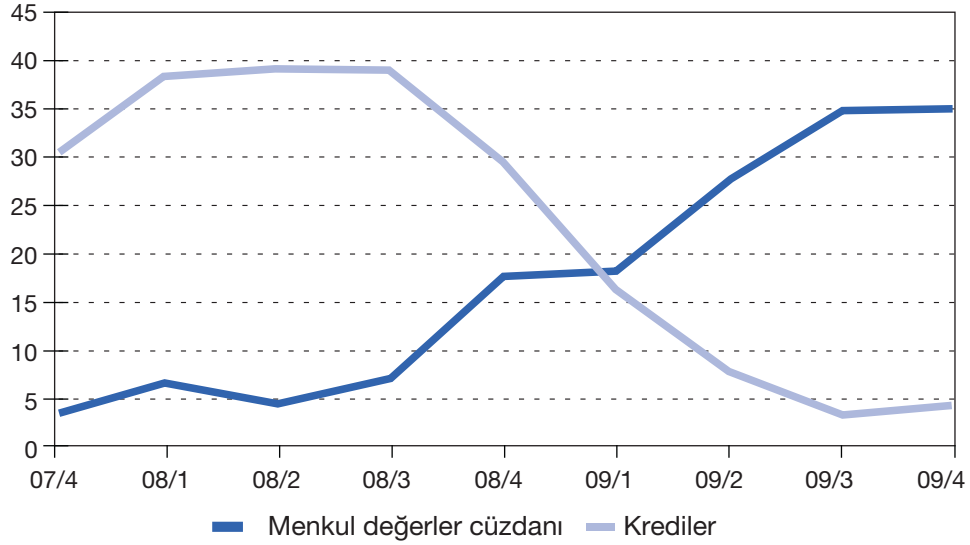
2009 yılının özellikle ilk üç çeyreğinde, aktif yapısında önemli değişiklikler olmuştur. Kamunun borçlanma ihtiyacının büyümesine bağlı olarak menkul değerler cüzdanı artmıştır. Aynı zamanda, ekonomik faaliyetin daralmasına bağlı olarak kredi talebinin yavaşlaması ve kredi riskinin artmasına bağlı olarak bankaların kredi verme standartlarını yükseltmeleri nedeniyle kredilerdeki artış hızı yavaşlamıştır. Yılın ilk yarısında artan risk algısı nedeniyle, yüksek düzeyde tutulmaya çalışılan likit aktifler, yılın ikinci çeyreğinden itibaren gerilemeye başlamıştır.

Aktiflerin Gelişimi ve Yapısı

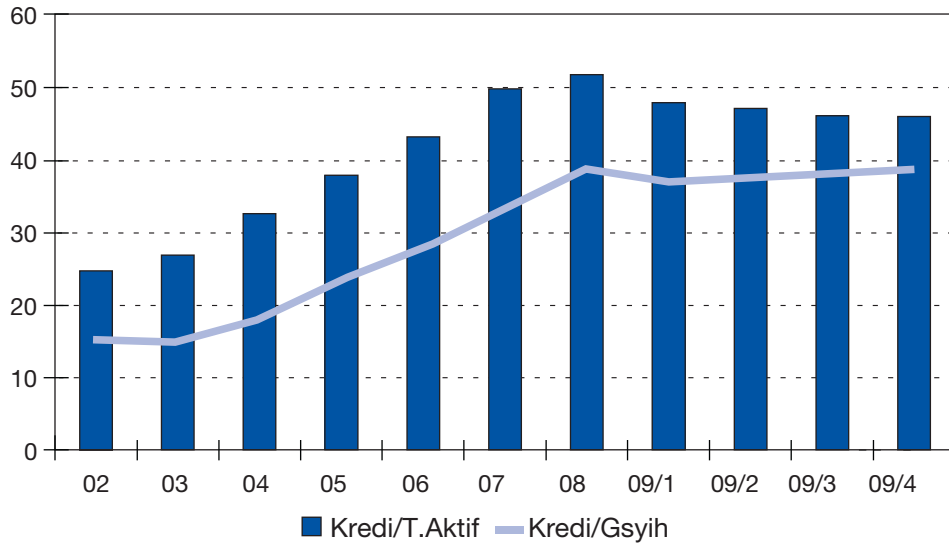
	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ. TL	Yüzde pay 2008	Yüzde pay 2009
Likit aktifler	102.567	68.962	2	14	13
Finansal varlıklar	280.930	188.886	35	29	35
Gerçeğe uygun d.farkı K/Z FV	10.355	6.962	40	1	1
Satılmaya hazır FV	150.759	101.364	89	11	19
Vad. kadar elde tut yatırım.	119.468	80.325	0	17	15
Riskten korunma amaçlı türev FV	348	234	-60	0	0
Krediler ve alacaklar	381.013	256.177	4	52	48
Takip. krediler	20.671	13.898	56	2	3
Özel karşılıklar	17.464	11.742	62	2	2
Duran aktifler	24.612	16.548	12	3	3
İştirakler	1.469	987	10	0	0
Bağlı ortaklıklar	10.943	7.358	25	1	1
Birlikte kontrol edilen ortaklıklar	28	19	10	0	0
Maddi duran varlıklar	10.025	6.741	4	1	1
Maddi olmayan duran varlıklar	1.792	1.205	-3	0	0
Satış amaçlı duran varlıklar	355	239	-12	0	0
Diğer aktifler	9.411	6.328	13	1	1
Toplam aktifler	798.533	536.901	13	100	100

Kaynak: TBB

Yıllık bazda, kredilerdeki artış hızı ilk yarıda yüzde 7, yıl sonunda ise yüzde 4 olmuştur. Menkul değerler cüzdanı ise yıllık bazda yüzde 35 oranında büyümüştür. Toplam aktifler içinde kredilerin payı ise 4 puan azalarak yüzde 48'e gerilemiş, menkul değerler cüzdanının payı ise 6 puan artarak yüzde 35'e yükselmiştir.

Krediler ve Menkul Değerler Cüzdanı (yıllık büyüme hızı, yüzde)

Kredilerin yüzde 72'si TL, yüzde 28'i ise yabancı para kredilerden oluşmuştur. 2009 sonu itibarıyla, krediler içinde kurumsal kredilerin payı yüzde 67, hanehalkının kullandığı kredilerin payı ise yüzde 33 olmuştur.

Kredilerin Toplam Aktiflere ve Gsyih'ya Oranı (yüzde)**Kredilerin Dağılımı* (milyon TL)**

	2009	Yüzde değişme (09/08)	2002	Yüzde Pay 2008	2009
Kurumsal	266.757	9	86	69	67
Bireysel	130.951	7	14	31	33
Kredi kartları	37.612	1	9	9	9
Tüketici kredileri	93.339	10	5	22	23
Konut	44.888	14	1	10	11
Otomobil	4.423	-24	1	2	1
Diğer	44.028	10	3	10	11
Toplam	397.708	8	100	100	100

Kaynak: BDDK

* Katılım bankaları dahildir.

Toplam krediler içinde bireysel kredilerin payı 2 puan artarak yüzde 33'e ulaşmıştır. Bireysel krediler içinde, konut kredilerinin payı yüzde 33, kredi kartlarının payı yüzde 28, taşıt kredilerinin payı yüzde 6 ve diğer bireysel kredilerin payı ise yüzde 34 olmuştur.

BDDK'nın verilerine göre, 2009 yılında KOBİ'lere kullandırılan nakit krediler yüzde 1 daralırken, gayrinakdi krediler yüzde 4 artmıştır. Takipteki KOBİ kredileri yüzde 62 artarak, 6,9 milyar TL'ye yükselmiş ve toplam takipteki kredilerin yüzde 32'ini oluşturmuştur. KOBİ'lere kullandırılan kredilerin toplam kredi stoku içindeki payı ise yüzde 21'dir. KOBİ niteliğindeki müşteri sayısı ise, 2009 yılında yüzde 5 artarak, 1,7 milyona yükselmiştir.

Mevduat, kalkınma ve yatırım bankalarında özel karşılık öncesi takipteki krediler 2009 yılında yüzde 56 artarak 20,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Takipteki kredilerin yüzde 85'i için karşılık ayrılmıştır. Bu oran, kamu sermayeli bankalarda yüzde 87, özel sermayeli bankalarda yüzde 88 ve yabancı sermayeli bankalarda yüzde 75 düzeyindedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 0,7'den yüzde 0,8'e yükselmiştir.

Takipteki Krediler* ve Özel Karşılık Oranı (yüzde)

	Takipteki krediler/ Toplam krediler			Özel karşılıklar/ Takipteki krediler	
	2002	2008	2009	2008	2009
Mevduat bankaları	20	3,7	5,6	81,2	84,6
Kamu bankaları	24	3,8	4,5	87,5	86,7
Özel bankalar	9	3,5	5,4	80,3	88,2
Fon bankaları	119	478	520	85,1	82,1
Yabancı bankalar	5	4,1	7,8	75,5	75,3
Kalkınma ve yatırım bankaları	3	1,4	2,0	91,7	75,1
Toplam	19	3,6	5,4	81,4	84,5

* Karşılık öncesi

Kaynak: BDDK

Katılım bankaları da dahil edildiğinde, takipteki krediler toplam olarak yüzde 57, bireysel kredilerde yüzde 87, kurumsal kredilerde ise yüzde 43 oranında büyümüştür. Artış oranı kredi kartlarında yüzde 79, tüketici kredilerinde ise yüzde 97 oranında gerçekleşmiştir.

Takipteki Kredilerin (TK) * Dağılımı (2009, milyon TL)

	Toplam Krediler	TK (Karşılık öncesi)	Oran (yüzde)
Kurumsal	266.757	13.475	4,8
Bireysel	130.951	8.375	6,0
Kredi kartları	37.612	4.335	10,3
Tüketici kredileri	93.339	4.040	4,1
Konut	44.888	962	2,1
Otomobil	4.423	508	10,3
Diğer	44.028	2.570	5,5
Toplam	397.708	21.853	5,2

Kaynak: BDDK

* Katılım bankaları dahildir.

Kurumsal nakit kredilerde takipteki kredilerin artış oranı tarım-hayvancılık, ulaştırma-taşıma ile metal ana sanayii sektörlerinde yüzde 100'ün üzerine çıkmıştır.

3.8. Pasiflerin Yapısı

Toplam mevduat yüzde 12 oranında büyürken, pasifler içindeki payı değişmemiş ve yüzde 64 düzeyinde gerçekleşmiştir. YP mevduatın TL karşılığı yüzde 7, dolar karşılığı ise yüzde 10 oranında artmıştır. YP mevduatın toplam pasifler içindeki payı 1 puan azalarak yüzde 22'ye gerilemiştir. Buna karşılık, yüzde 14 oranında artan TL mevduatın toplam pasifler içindeki payı 1 puan yükselerek yüzde 42 düzeyinde gerçekleşmiştir. Böylece 507 milyar TL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 66'sını TL mevduat, yüzde 34'ünü ise YP mevduat oluşturmuştur. TL mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu bankalarında yüzde 75, özel bankalarda yüzde 60 ve yabancı bankalarda yüzde 61 düzeyindedir.

Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ. (TL)	Yüzde pay 2008	Yüzde pay 2009
Mevduat	507.258	341.060	12	64	64
TL	333.090	223.956	14	41	42
YP	174.168	117.104	7	23	22
Mevduat dışı	137.680	92.570	10	18	17
Özkaynaklar	106.467	71.584	29	12	13
Ödenmiş serm.	39.803	26.762	8	5	5
Sermaye yedekleri	18.411	12.379	39	2	2
Kar yedekleri	46.275	31.114	24	5	6
Toplam Kar/Zarar	1.977	1.330	-141	-1	0
Geçmiş Yıl K/Z	-17.500	-11.766	-1	-2	-2
Dönem K/Z	19.477	13.096	52	2	2
Diğer pasifler	47.127	31.686	6	6	6
Toplam	798.533	536.901	13	100	100

Kaynak: TBB

Toplam kaynakların yüzde 17'sini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2009 yılında yüzde 10 oranında artarak 138 milyar TL'ye ulaşmıştır. Yurtdışından yapılan borçlanmanın azalması sonucu, alınan krediler kaleminin toplam kaynaklar içindeki payı yüzde 11'den yüzde 9'a gerilemiştir. Öte yandan repo işlemlerinden sağlanan fonlar yüzde 49 oranında büyümüş ve toplam kaynakların yüzde 8'ini oluşturmuştur.

Toplam Mevduat (milyon TL, 2009)

	TL	YP	Toplam	Mevduatın dağılımı (yüzde)		
				TL	YP	Toplam
Mevduat bankaları	333.090	174.168	507.258	66	34	100
Kamu bankaları	140.676	46.455	187.131	75	25	100
Özel bankalar	152.459	102.271	254.730	60	40	100
Fon bankaları	11	17	28	41	59	100
Yabancı bankalar	39.944	25.425	65.369	61	39	100
Kalkınma ve yatırım bank.	-	-	-	-	-	-
Sektör	333.090	174.168	507.258	66	34	100

Kaynak: TBB

Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,4 ay düzeyinde gerçekleşmiştir. YP mevduatın ortalama vadesi Aralık 2008'de 2,8 ay iken, Aralık 2009 itibarıyla 2,7 aya gerilemiş; TL mevduatın 2,2 ay olan ortalama vadesi ise değişmemiştir.

3.9. Özkaynaklar

Özkaynaklar TL bazında yüzde 29 oranında artarak 106 milyar TL'ye, dolar bazında ise yüzde 32 oranında artarak 72 milyar dolara ulaşmıştır. Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 58 milyar TL'den (38 milyar dolar) 79 milyar TL'ye (53 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynaklardaki artışın nedenleri, BDDK'nun 2009 yılı için kar payı dağıtımını izne bağlaması ve kar hacminin artmasıdır.

Özkaynaklar

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ. (TL)	Yüzde değ. (dolar)	T. aktiflere oran (yüzde)
Mevduat bankaları	93.833	63.089	30	33	12,2
Kamu bankaları	23.495	15.797	36	39	9,4
Özel bankalar	53.895	36.237	32	35	13,0
Fon bankaları	633	426	-4	-2	78,4
Yabancı bankalar	15.810	10.630	20	23	14,7
Kalkınma ve yatırım bank.	12.635	8.495	19	22	46,8
Sektör	106.467	71.584	29	32	13,3

Kaynak: TBB

Özkaynakların toplam aktiflere oranı, Aralık 2008 itibariyle, yüzde 10,4 iken Aralık 2009 itibariyle yüzde 13,3'e yükselmiştir. Serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı 1,5 puan artarak yüzde 9,8 olmuştur.

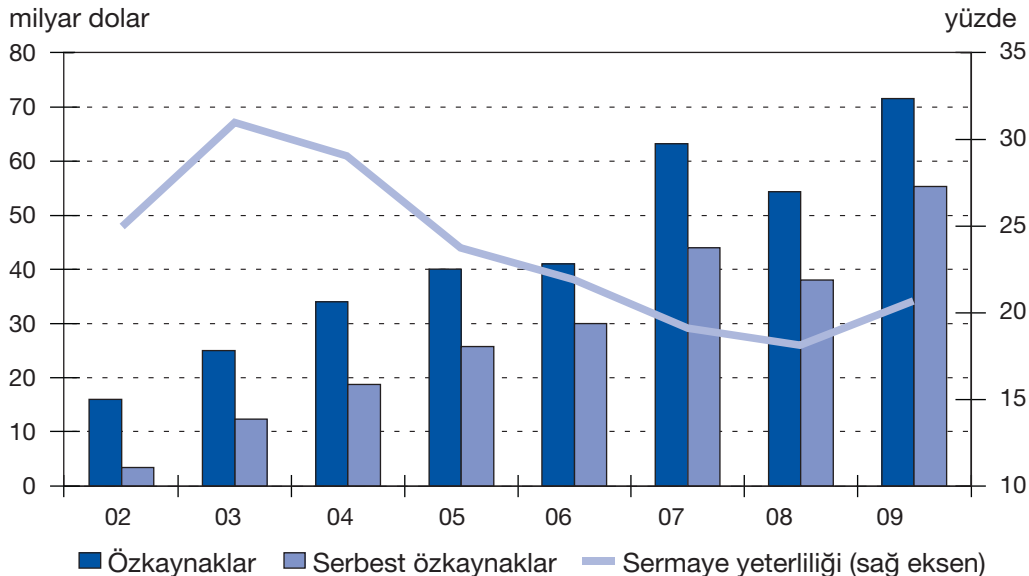
Serbest Özkaynaklar*

	Milyon TL			T. aktiflere oranı (yüzde)		
	2002	2008	2009	2002	2008	2009
Mevduat bankaları	3.053	48.252	66.772	1,5	7,1	8,7
Kamu bankaları	700	12.477	17.952	0,9	6,0	7,2
Özel bankalar	1.262	25.524	36.495	1,1	6,9	8,8
Fon bankaları	-2.537	588	567	-27,2	70,5	70,3
Yabancı bankalar	1.091	9.664	11.757	16,5	9,2	10,9
Kalkınma ve yatırım bank.	2.550	10.034	11.877	27,0	43,8	44,0
Sektör	5.602	58.286	78.649	2,6	8,3	9,8

Kaynak: TBB

*Özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası takipteki alacaklar.

Özkaynaklar ve Serbest Özkaynaklar, Sermaye Yeterliliği

Sermaye yeterliliği standart rasyosu, 2008 sonuna göre 2,8 puan yükselerek, 2009 sonunda yüzde 20,9 olmuştur. Kredi hacmindeki artışın yavaşlaması yanında takipteki kredilere yüksek oranda karşılık ayrılmasına imkan veren kar hacmindeki büyüme, sermaye yeterliliğindeki artışa olumlu katkı sağlamıştır.

Net Dönem Kar - Zararı, 2009

	Net Dönem Kar/Zararı (milyon TL) (milyon dolar)		Yüzde değişme TL dolar	
Mevduat bankaları	18.490	12.432	56	60
Kamu bankaları	6.393	4.299	64	67
Özel bankalar	9.975	6.707	54	57
Fon bankaları	55	37	-32	-31
Yabancı bankalar	2.067	1.390	49	53
Kalkınma ve yatırım bank.	988	664	7	10
Toplam sektör	19.477	13.096	52	56

Kaynak: TBB

Sektörün net karı yüzde 52 oranında artarak 19.477 milyon TL olmuştur. Net kar, kamu bankalarında yüzde 64, yabancı bankalarda yüzde 49 ve özel sermayeli mevduat bankalarında yüzde 54 oranında büyürken, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 7 oranında büyümüştür.

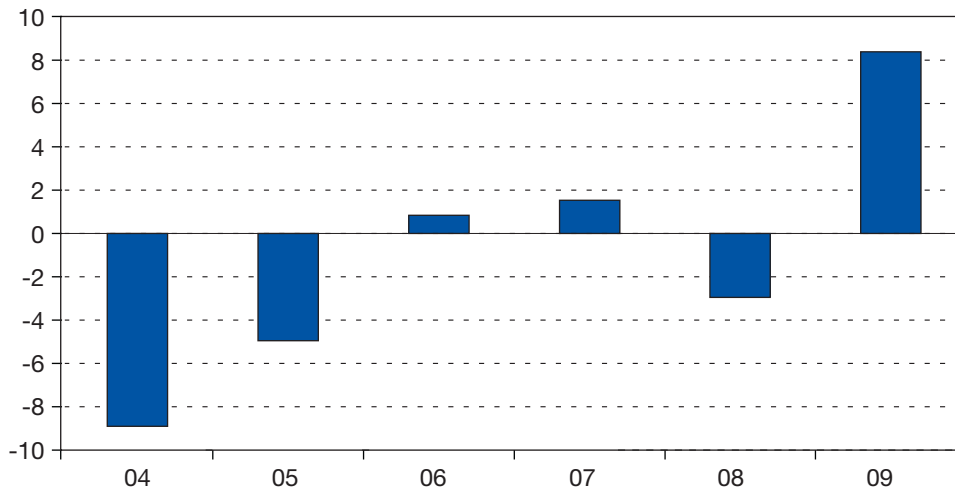
Aktif Karlılığı ve Özkaynak Karlılığı, 2009 (yüzde)

	Aktif karlılığı	Özkaynak karlılığı
Mevduat bankaları	2,4	19,7
Kamu bankaları	2,6	27,2
Özel bankalar	2,4	18,5
Fon bankaları	6,8	8,6
Yabancı bankalar	1,9	13,1
Kalkınma ve yatırım bank	3,7	7,8
Toplam sektör	2,4	18,3

Kaynak: TBB

Kar hacmindeki artışın temel nedeni, aktiflerin daha uzun buna karşılık kaynakların daha kısa vadeli olmasının da etkisiyle faiz oranlarındaki hızlı gerileme, ücret ve komisyon gelirlerindeki artış ve faaliyet giderlerinin sınırlandırılması olmuştur.

Özkaynak Karlılığı ve DİBS Getirisi Farkı (2004-2009, yüzde)

Sektörün net aktif karlılığı yüzde 1,8'den yüzde 2,4'e, özkaynak karlılığı ise yüzde 15,4'ten yüzde 18,3'e yükselmiştir. Aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı, kalkınma ve yatırım bankaları hariç, tüm banka gruplarında yükselmiştir.

3.10. Gelir-gider durumu

Bankacılık sisteminin faiz gelirleri yüzde 1, faiz giderleri ise yüzde 22 oranında daralmıştır. Buna bağlı olarak net faiz geliri yüzde 36 oranında büyümüştür.

Net ücret ve komisyon gelirleri yüzde 10 artarken; net ticari kar/zarar artı bakiye vermiştir. Diğer faaliyet giderlerindeki artış sınırlı kalmıştır.

Net faaliyet karı yüzde 52 ve vergi karşılığı yüzde 56 oranında büyümüştür. Bu gelişmelere bağlı olarak net dönem karı da yüzde 52 oranında artarak, 19,5 milyar TL'ye yükselmiştir.

Gelir-Gider Tablosu, Aralık 2009

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değ. (TL)	Yüzde değ. (dolar)
Faiz gelirleri	83.610	56.216	-1	2
Faiz giderleri	41.792	28.099	-22	-20
Net faiz geliri	41.818	28.117	36	39
Net ücret ve komisyon gelirleri	9.283	6.241	10	12
Temettü gelirleri	771	518	-13	-11
Ticari kar/zarar (Net)	1.663	1.118	-909	-928
Sermaye piyasası işl. kar/zarar	2.647	1.780	79	83
Kambiyo işlemleri kar/zarar	677	455	-140	-141
Diğer faaliyet gelirleri	4.049	2.723	-3	-1
Faaliyet gelirleri toplamı	57.585	38.718	30	33
Krediler değer düşüş karşılığı(-)	12.086	8.126	59	63
Diğer faaliyet giderleri (-)	21.432	14.410	3	6
Net faaliyet karı/zararı	24.067	16.181	52	56
Sürdürülen faal. vergi karşılığı	-4.730	-3.181	56	59
Durd. faal. dönem net kar/zararı	141	95	-2.080	-2.126
Net dönem kar/zararı	19.477	13.096	52	56

Kaynak: TBB

Faiz oranlarının gerilemesi paralelinde, hem faiz gelirleri, hem faiz giderleri gerilemiştir. Aktif ve pasif kalemler arasındaki vade uyumsuzluğu nedeniyle, toplam faiz gelirlerindeki gerileme yüzde 1 ile sınırlı kalırken, toplam faiz giderleri yüzde 22 oranında daralmıştır. Böylece yüzde 36 yükselen net faiz geliri, kardaki artışın temel faktörü olmuştur. Ayrıca, operasyonel giderlerdeki artışın sınırlandırılarak net faiz dışı giderlerin daraltılması karlılığı olumlu, takipteki krediler için ayrılan karşılıklardaki artış ise olumsuz etkilemiştir.

3.11. Nazım Hesaplar

2009 yılında nazım hesaplar yüzde 28, emanet ve rehin kıymetler kalemi yüzde 29 oranında artmıştır. Emanet ve rehin kıymetler dışındaki nazım hesap kalemlerindeki artış ise yüzde 22 olmuştur. Nazım hesapların alt kalemleri incelendiğinde, özellikle kur riskine dönük dengeleme (hedge) amaçlı işlemlerin de yer aldığı türev finansal araçlar kalemi, yıl bazında yüzde 28, taahhütler kalemi ise yüzde 25 artış göstermiştir. Garanti ve kefaletlerdeki artış oranı yüzde 8 olmuştur.

Nazım Hesaplar, Aralık 2009

	Milyon TL	Milyon dolar	Yüzde değişme TL	Yüzde değişme dolar
Garanti ve kefaletler	114.382	76.906	8	10
Taahhütler	187.300	125.933	25	28
Türev finansal araçlar	246.195	165.531	28	31
Toplam	547.877	370.187	22	25
Emanet ve reh. kıymetler	8.229.271	5.533.027	29	32
Genel toplam	8.777.147	5.901.397	28	31

Kaynak: TBB

3.12. ATM ve kredi kartı sayısı

Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerine göre, Aralık 2009 itibariyle, toplam kredi kartı sayısı 2008 yıl sonuna göre yüzde 2 oranında artarak 44,4 milyona ulaşmıştır. Aynı dönem itibariyle toplam banka kartı sayısı da yüzde 7 artışla 64,7 milyon düzeyinde gerçekleşmiştir. 2009 yılında, POS cihazı ve ATM sayıları da sırasıyla yüzde 6 ve yüzde 8 artarak, 1.738.728 ve 23.800 düzeyine yükselmiştir.

ATM ve Kart Sayıları

	Aralık 2008	Aralık 2009	Yıllık değişme (yüzde)
Toplam kredi kartı (Bin adet)	43.394	44.393	2
Toplam banka kartı (Bin adet)	60.551	64.662	7
POS cihazı (Bin adet)	1.633	1.739	6
ATM	21.970	23.800	8
Kredi kartı işlem hacmi (milyar TL)*	187	205	10
Banka kartı işlem hacmi (milyar TL)*	156	188	21

Kaynak: BKM

* Yerli ve yabancı kartların yurtiçi kullanımı

Kredi kartı işlem hacmi, 2009 yılında, bir önceki yıla göre yüzde 10 oranında artarak 205 milyar TL, banka kartı işlem hacmi ise yüzde 21 oranında artarak 188 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Banka kartı ve kredi kartı ile yapılan işlem hacminin gsyih'ya oranı sırasıyla yüzde 16 ve yüzde 20 olmuştur.

3.13. İnternet Bankacılığı İstatistikleri

İnternet bankacılığı müşteri sayısı 2009 yılında bir önceki yılsonuna göre yüzde 15 artarak, 5,9 milyon kişiye yükselmiştir. Müşterilerin yüzde 90'ı bireysel, yüzde 10'u kurumsaldır.

İnternet Bankacılığı Seçilmiş Göstergeler

	Aralık 2008	Aralık 2009	Yıllık değişme (yüzde)
Aktif müşteri sayısı (Bin kişi)	5.169	5.949	15
Finansal işlemler (milyar TL)	492,8	550,7	12
Yatırım işlemleri (milyar TL)	213,5	263,3	23
Kredi kartı işlemleri (milyar TL)	16,3	18,3	12
Diğer finansal işlemler (milyar TL)	60,8	51,6	-15
Toplam (milyar TL)	783,4	883,9	13

Kaynak: TBB

İnternet bankacılığından yapılan işlemler Aralık 2008'e oranla yüzde 13 artarak, 884 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ağırlıklı olarak havale işlemlerinden oluşan finansal işlemler yüzde 12 oranında, kredi kartı işlemleri yine yüzde 12 oranında ve yatırım işlemleri yüzde 23 oranında artış gösterirken, diğer finansal işlemler yüzde 15 azalmıştır.